

*Міжнародний Центр Науки і Досліджень
International Center for Science and Research
Международный Центр Науки и Исследования*

Матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції

«ПОТЕНЦІЙНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ НАУКИ»

Частина II

(м. Київ)

21-22 ГРУДНЯ 2021 РОКУ

**Міжнародний центр науки і досліджень
(м. Київ)**

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

«ПОТЕНЦІЙНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ НАУКИ»

21-22 грудня 2021 року

(частина ІІ)

**Київ
МЦНід
2021**

УДК 005
ББК 66.3(0)

Потенційні шляхи розвитку науки (частина II): матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 21-22 грудня 2021 року. – Київ: МЦНІД, 2021. – 60 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Потенційні шляхи розвитку науки». Висвітлюються актуальні проблеми розвитку науки на сучасному етапі розвитку. Розглядаються актуальні механізми та інструменти забезпечення перспектив наукових досліджень.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

МЦНІД 2021

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ.....	5
<i>Naumova M.A., Oryshko D.O.</i> THE IMPACT OF THE PANDEMIC ON MORTALITY	5
<i>Ovchinnikova O.I., Dobrenka D.V., Maksiuenko Y.O.</i> FEATURES OF BRITISH ACCOUNTING AND THE POSSIBILITY OF ITS APPLICATION IN UKRAINE.....	6
<i>Горохов А.О.</i> КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.	7
<i>Євстафієва О.Є.</i> РОЛЬ ЛОГІСТИЧНОГО АУДИТУ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 10	
<i>Єфіменко Т.І., Петухова Т.О.</i> ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ОБЛКОВИХ ДИСЦИПЛІН.....	12
<i>Сегеда С.А., Оришко Д.О.</i> ФОРМИ, ВИДИ І СПОСОБИ СТАТИСТИЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ.....	14
<i>Шинкаренко В.О.</i> ФІНАНСИ ЯК ІСТОРИЧНА ТА ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ	15
ІСТОРИЧНІ НАУКИ.....	16
<i>Котляров П.М.</i> ПРАВО НА ЗБРОЙНИЙ ОПІР У ТРАКТУВАННІ ГУМАНІСТА І ТЕОЛОГА ФІЛПА МЕЛАНХТОНА	16
<i>Пишмицька Є.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРЕСИ ДОНЕЧЧИНИ ТА ЛУГАНЩИНИ НАПЕРЕДОДНІ ТА НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	17
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ.....	20
<i>Горбач В.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	20
<i>Максимова С.І.</i> ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ ПОДОВЖЕНОГО КВАДРАТНОГО ГРОБІКУПОЛА	21
<i>Скворцова О.О.</i> КОМПЛЕКСНІ ЧИСЛА В ЕЛЕКТРОТЕХНІЦІ	24
<i>Сухой О.О.</i> СИМЕТРІЯ В АНАТОМІЇ.....	25
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ	27
<i>Чернявська Т.О.</i> ЗАГАЛЬНА ФІЗИЧНА, СПЕЦІАЛЬНА ТА СПОРТИВНА ПІДГОТОВКА В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	27
<i>Шостак А.Р.</i> ПСИХОФІЗИЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ	29
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ.....	31
<i>Гайова М.П.</i> РОЗВИТОК ПРОБЛЕМИ ДЕРИВАЦІЙНИХ АНТОНІМІВ.....	31
<i>Липка Ю.О., Семенюк А.А.</i> РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ	32

<i>Тертична О.І.</i> МЕТАФОРА В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ ДЖОАН РОУЛІНГ).....	35
<i>Яловега Р.В.</i> МУЗИЧНИЙ СВІТ ЛЕСІ УКРАЇНКИ	36
ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ.....	39
<i>Koval V.</i> "VIRTUALITY" OF HUMAN BEINGS IN THE COMMUNICATION PROCESSES OF SOCIETY.....	39
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	41
<i>Білецька А.О.</i> МЕДІАЦІЯ, ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ.....	41
<i>Минюк О.Ю., Сокол В.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ В УКРАЇНІ	43
<i>Омельченко В.В., Шевяков М.О.</i> ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА НАГЛЯД ЗА СТАНОМ ДОРІГ	46
<i>Охріменко В.А.</i> ЮРИСДИКЦІЙНА ФОРМА ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ.....	47
<i>Слєпцова О.В., Шевяков М.О.</i> СУЧАСНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПРОБЛЕМ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	50
<i>Фомякова О.І.</i> ЩОДО ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ ТА ДОКУМЕНТІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОХОРОНЮВАНУ ЗАКОНОМ ТАЄМНИЦЮ	51
<i>Черевик М.Д.</i> ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ЯК СКЛАДОВА ПРАВА НА ПРИВАТНІСТЬ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	53
<i>Щербина Д.В.</i> ЕТИКА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	55
<i>Ясковець О.В.</i> БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	56

THE IMPACT OF THE PANDEMIC ON MORTALITY

Introduction. For more than a year now, we have been feeling the impact of the Covid-19. Unfortunately, many people could not cope with the disease and died. Therefore, since the beginning of 2020, the number of deaths, both in Ukraine and around the world, unfortunately, has increased.

Main part. The rapid spread of the coronavirus in 2020 has led to significant losses of human lives in all countries of the world. Last year, 614,000 deaths were officially registered in Ukraine. This is 36 thousand more than the previous year. However, according to medical statistics, only 19,000 people lost their lives due to COVID. However, it is likely that undetected deaths associated with this infection.

If on average in September 2015-2019 42 thousand people died in Ukraine, in 2020 this figure increased by 15% and amounted to 48 thousand.

In October and November, the death rate increased even more, and in December the process reached its peak, when 17,000 more people died in a month than the average in previous years. [1]

In some regions in December the mortality rate exceeded the figures of the last five years by 3-4 times. Among them - Kyiv, Dnipropetrovsk, Ternopil regions

If 2020 were a normal year, we would most likely see about as many deaths as in previous years.

This is called the expected mortality, which is calculated on the basis of previous years.

During the coronavirus pandemic, more people died in many parts of the world than usual. [2]

This is called excess death. And there are more, even if you take away the official victims of Covid-19.

In 2020, as in previous years, people in Ukraine most often died from cardiovascular disease (heart attacks and strokes), oncology and accidents.

Official mortality statistics need to be multiplied by two to three... Not all people who get sick report it and get tested. Therefore, they do not fall into the death statistics from COVID-19. This is especially true in rural areas: old people get sick, die, and no one tests them. [1]

The number of deaths related to Covid-19 in 2020 could reach 40-60 thousand. This is several times more than official statistics show.

Coronavirus has led to huge changes in Ukraine's health care system, with entire hospital wards being blamed for the disease and other diseases simply receding into the background.

It was problematic to help people with other diseases that have not been shared and are the leading causes of death in Ukraine. Patients were helped on a "if possible" basis. [2]

Conclusion. So, life in modern realities has changed a lot, but we have to adapt to the new rules of life. Mask mode with us for several years, for sure. Do not forget to use antiseptics, wear masks. and consult a doctor at the first symptoms of the disease. After all, looking at the statistics of mortality, which, unfortunately, has a course to increase, it becomes scary for the lives of their loved ones

REFERENCES

---

1. Business rating in official figures <https://rating.zone/vplyv-pandemii-2020-r-na-smertnist/>
2. BBC News «How many people killed the pandemic in Ukraine in 2020» <https://www.bbc.com/ukrainian/features-56260505>

Ovchinnikova Olena Ivanivna,
supervisor,
Dobrenka Daryna Vladislavivna,
Maksiutenko Yulia Oleksiivna,
students,

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

FEATURES OF BRITISH ACCOUNTING AND THE POSSIBILITY OF ITS APPLICATION IN UKRAINE

Introduction. The accounting and financial reporting system plays an important role for each country. Nowadays, they aren't perfect in our country. And Ukraine's entry into the international arena requires the implementation of international standards. Therefore, this area is one of the highest priorities.

Aim. The purpose of this work is to study the features of the UK accounting model and the experience of applying its principles in Ukraine.

Results and discussion. In the UK, the accounting system has developed independently on the state, based on the interests and requirements of business. The formation of the national accounting system was influenced by such factors as the economic situation in the country, national characteristics and business traditions, legal environment, tax legislation, relations with other countries and accounting and reporting systems. There is another factor which is important for the British accounting system. This is the influence of professional accounting organizations.

British lawmakers have traditionally held these professional activities such as accounting should be regulated mainly by professionals, so they have given some independence to British companies in the usage of reporting forms: for example, the balance sheet can be presented in one of two forms - vertical or ordinary bilateral, and four forms are provided for the income statement. In other words, companies can choose reporting forms based on their own needs, focusing on shareholder requests.

One of the most important forms of financial reporting is the statement of cash flows. FRS 1 requires the statement of cash flows to be prepared on the basis of the balance sheet and income statement, and its data are fully consistent with the data presented in these two documents and their annexes. The report must include the following sections: operating income; income from financial investments; tax payments; investment activity; sources of funding [1].

In the UK, much attention is paid to the company's equity. Therefore, British accountants choose to reflect the facts of economic life in ways that give the most detailed information about the company's equity [2].

As an equity is the main source of financing for British companies, it is presented in details in the balance sheet and its annexes. In addition to share capital, the assessment of which is quite simple and which makes up only a small part of the equity of firms, much attention is paid to the items related to retained earnings and reserves [3].

It should be noted that the provisioning of funds to cover liabilities of the current year and future periods is conducted separately, while liabilities and expenses of the current period are not included in the equity.

The provision is made for the following purposes: deferred tax payments, pension schemes, company restructuring, repurchase of own shares, reflection of events that occurred after the reporting date, revaluation of non-current assets. All these features are detailed in the balance sheet appendices. In the balance sheet itself, a separate line allocates reserves to cover some liabilities of the current year - first of all, deferred tax payments and pension funds, as well as reserves for company restructuring. Much attention in the formation of financial statements is paid to deferred tax payments. The British law gives organizations a great opportunity to distribute tax payments over time, primarily through investment tax credit, namely, the deferral of tax liabilities associated with the implementation of capital investments. It allows companies to maintain profit margins for optimal levels for them and their owners during the term of such a loan [2].

In our opinion, special attention should be paid to the review of methods of accounting for leased assets used by the British accountants.

The British Accounting Standard for Leased Assets requires the lessee to account for assets leased under finance leases that are similar to those for own assets. Leased property is subject to depreciation. In this case, the lessor shows the funds received from the lessee as financial assets [3].

There are many unacceptable errors in the valuation of an entity's assets in our country, which can be corrected by entering at least part of the British system. For example, the number of unjustly valued property would immediately decrease. Leased accounting is an underdeveloped industry in Ukraine, but it will be developed in the future, and there is no improved legal framework for it in the country. The introduction of International (including the British) standards would also help to solve this problem.

Conclusions. Thus, the implementation of the principles of the British model of accounting and the transition to international financial reporting standards is one of the conditions to support the enterprises and organizations by government agencies. And this transition will be mutually beneficial for both the state and businesses in the long run, because a large number of shadow economies will operate legally, which will bring huge income to the state, which in turn can direct it to improve social living in the country.

REFERENCES

---

1. FRS 1 «Cash Flow Statements».
2. Orel O. O. Analysis of British model of accounting, opportunities and consequences of principles of data in Ukraine. Modern directions of theoretical and applied researches. 2016. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer42/72.pdf>
3. FRS 3 «Reporting Financial Performance».
4. FRS 10 «Goodwill and Intangible Assets».

*Горохов А.О.,
студент кафедри комерційної діяльності і логістики
Київського національного економічного університету*

КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Функціонування логістичного підприємства у сучасних умовах економіки залежить від значної кількості факторів, що виникають як усередині підприємства, так і за його межами. Сучасним підходом в управлінні таким підприємством є створення системи, яка здатна оптимізувати різноманітні логістичні процеси та потоки, що виникають між основними та допоміжними структурними підрозділами підприємства. Трудомістким є не лише проектування, створення та підтримка роботи системи на відповідному рівні, а й оцінка ефективності її функціонування.

Аналіз останніх публікацій та проблеми. Теоретичною основою даної статті є праці вітчизняних та зарубіжних авторів, які досліджували проблеми якісного контролю та аналізу в логістичному ланцюжку, а саме: Криворучко О. М., Крикавський Є., Безсмертна О. В., Воркут Т. А. та інші.

Мета дослідження. Метою даної статті є дослідження системи контролю та аналізу ефективності логістичного підприємства.

Результати дослідження. У сучасних економічних умовах бізнесу необхідно мати логістичну систему, яка піддається чіткому моніторингу, оцінки і контролю, вміти оцінювати фактори, що впливають на ефективність, що визначають її зростання, бачити зв'язок щоденних операцій зі стратегією. Однак досягти цього не завжди вдається, саме тому в даний час питання вимірювання ефективності постають на перший план [1]. Оцінка ефективності логістичної діяльності надає інформацію для внутрішніх потреб і зовнішніх цілей зацікавлених сторін, а також дає можливість контролювати і постійно вдосконалювати діяльність.

На думку автора ефективне функціонування логістичної системи підприємства можливе за умови, що система матиме наступні властивості, рис. 1.

Рис. 1. Властивості логістичної системи для ефективного функціонування

Джерело: розроблено автором на основі [1].

Отож, розглянемо більш детально необхідні властивості логістичної системи, яка б ефективно функціонувала:

1. Цілісність. Функціонування логістичної системи має відбуватися як робота одного механізму. Між ланками логістичної системи має простежуватися чітке взаємини. Під час роботи системи повинні проводитися координаційні роботи, основне завдання яких – визначення чітких місць взаємодії ланок.

2. Адаптивність на сьогодні є невід'ємною властивістю будь-якої економічної системи. В умовах нестабільності та невизначеності оперативна зміна ланок логістичної системи дозволяє запобігти можливих ризиків.

3. Упорядкованість. Взаємодія учасників логістичної системи має відбуватися згідно встановленої нормативно-технічної документації. Слід враховувати, що якщо процеси підприємства не вибудовані згідно з ієрархічним ланцюжком, то формування системи важко через відсутність можливості контролю дій її учасників.

4. Інтегрованість. Під цією властивістю слід розуміти, наскільки логістична система та її складові взаємодіє з учасниками внутрішнього середовища, тобто, чи регулюють її механізми як процеси між собою, а й взаємовідносини зовнішніх кооперацій із виробництвом.

5. Інноваційність полягає у застосуванні нових методик планування, контролю, управління, забезпечення та обліку.

6. Інформаційність. Наявність достовірної інформації про терміни поставки, залишків матеріалів та готової продукції на складах, час життєвого циклу, ціни на матеріали дозволяє коригувати операції і тим самим забезпечити оптимальні варіанти взаємодії.

7. Мобільність. Логістичні ланки не повинні бути перенасичені різного роду інформаційно-аналітичними програмами та методами розрахунків. Основні методи та концепції не повинні характеризуватись великим значенням змінних. Управління системою має відбуватися швидко, точно і має нести у себе масштабних помилок [1,2].

Під час виконання аналізу та формування ланок логістичного процесу слід враховувати вплив не лише окремих будь-яких факторів, а й їх взаємодію між собою.

Визначення ефективності логістичної діяльності логістичних підприємств є одним із ключових завдань як для дослідження поточного стану логістичної системи, так для формування логістичних стратегій підприємств. Актуальність дослідження ефективності як з наукової, так і з практичної точки зору полягає у формуванні дієвої моделі механізму підвищення ефективності логістичної діяльності [2]. Така сукупність індикаторів потрібна підприємствам для побудови механізмів управлінських впливів на елементи логістичних систем, рис. 2.

Рис. 2. Модель механізму підвищення ефективності логістичної діяльності підприємства
Джерело: розроблено автором на основі [3].

Відмінною особливістю запропонованого механізму підвищення ефективності логістичної діяльності є наявність керуючого процесу та нерозривний зв'язок та підпорядкованість механізму процесу. При цьому механізм є керованим ресурсом процесу підвищення ефективності логістичної діяльності підприємства, а саме:

- 1) механізм підвищення ефективності логістичної діяльності реалізується з урахуванням процесу, тобто, відбувається перетворення наявної дійсності деякі очікувані форми чи параметри;
- 2) даний механізм немає власного управління, він перебуває у стані очікування управління процесом із боку різних суб'єктів управління для підприємства;

3) при інтеграції представленого механізму з ефективним управлінням відбуватиметься внутрішня реалізація процесу досягнення очікуваного ефекту.

Всі ці підсистеми пов'язані між собою інформаційними та матеріальними потоками. Умовно представлені показники можна класифікувати як показники гнучкості, надійності, продуктивності та ефективності [3].

Отримані показники роботи логістичних підсистем порівнюються з нормативними, або (для підприємств вузької спрямованості або за відсутності нормативних показників) з динамікою цих показників за минулі періоди, також простежується динаміка інтегрального показника ефективності логістичної діяльності.

Після прийняття рішень про виявлення «вузьких» місць у логістичній діяльності, розробляється ряд коригуючих заходів, наприклад, можуть бути прийняті рішення про вибір іншої системи постачання, або рішення про аутсорсинг транспортної підсистеми, або вибір іншої методики складування чи іншої моделі планування удосконалення логістичної системи.

Висновки. Таким чином, використання запропонованого в роботі механізму підвищення ефективності логістичної діяльності дозволить здійснювати управління кожною підсистемою логістики за допомогою порівняння фактичних та нормативних значень показників, що характеризують логістичну діяльність підприємства. За результатами контролю кожної логістичної підсистеми буде визначено наявні резерви ефективності логістичної діяльності та сформульовано конкретні напрямки їх використання, реалізація яких забезпечить економічну ефективність діяльності підприємства у цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Марченко Валентина Миколаївна в. М. Логістика / В. М. Марченко Валентина Миколаївна, В. В. Шутюк. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 314 с.
2. Логістика та управління ланцюгами поставок / Підручник / С. Крикавський, О. Похильченко, – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 848 с.
3. Воркут Т.А. Управління портфелями реалізації логістичних стратегій в мережах організацій ланцюгів поставачань / Воркут Т.А.. – Київ: Міленіум, 2020. – 210 с.

*Євстафієва О.Є.,
студентка I курсу ОП «Магістр» кафедри менеджменту підприємств
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»*

РОЛЬ ЛОГІСТИЧНОГО АУДИТУ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах кризи світової економіки, що склалася, підприємства шукають будь-які способи зменшення витрат, переходячи від звичного скорочення заробітної плати та штату співробітників, до глибшого аналізу витрат та пошуку інструментів для вирішення цього завдання. Одним із таких інструментів є логістичний аудит, який дозволяє знайти слабкі місця компанії та створити базу даних, яку можна використовувати для оцінки компонентів логістичної системи, виявлення можливостей підвищення її ефективності та продуктивності.

На сьогоднішній день відсутнє чітке визначення поняття «логістичний аудит», тому розглянемо визначення логістичного аудиту, які зустрічаються найчастіше у науковій літературі (див. табл. 1).

Аналіз різних трактувань поняття «логістичний аудит» дозволяє визначити, що логістичний аудит – це системний процес здійснення незалежної комплексної оцінки логістичної діяльності підприємства з метою встановлення відповідності логістичній стратегії та виявлення проблемних місць у логістичній системі підприємства, щоб надалі розробити і впровадити заходи з підвищення ефективності роботи всього ланцюга поставок.

Визначення поняття «логістичний аудит»

№ з/п	Автор	Зміст визначення
1	Назаренко Я. Я.	оцінка всіх аспектів ланцюгів постачань, що проводиться незалежною стороною, включаючи взаємовідносини із постачальниками й клієнтами, планування, процедури, документообіг, логістичну інфраструктуру, контроль над якістю й відповідністю витрат на логістику місцевим ринковим умовам.
2	Туктарова Р. І.	системний процес отримання і оцінки об'єктивних даних про дії і події, що встановлює рівень їх відповідності встановленим критеріям по всьому ланцюгу поставок.
3	Скузоватова Н. В.	комплексна оцінка логістичних бізнес-процесів, що дозволяє визначити умови реалізації логістики компанії, виявити проблемні місця, визначити розбіжності існуючої логістичної системи і ланцюга поставок, її продуктивності, застосовуваних технологій і результатів, що досягаються в даній області, а так само дозволяє розробити напрямки розвитку компанії в рамках логістичної стратегії підприємства.
4	Белякова В.	регулярний аналіз ключових показників логістичної діяльності підприємства з метою встановлення шляхів скорочення логістичних витрат і виявлення інших організаційно-управлінських проблем, а також для визначення динаміки цих ключових показників діяльності підприємства і їх порівняння з кращими в галузі.
5	Дибська В. В.	всестороннє вивчення організації логістичного процесу, стану та функціонування системи управління; витрат на виконання логістичної діяльності; виявлення недоліків у організації, плануванні, виконанні та контролі логістики, а також якості логістичного сервісу та шляхів їх ліквідації.

Джерело: [1-5].

Ключовий принцип логістичного аудиту – просування від загального до приватного: від глобальних цілей та показників операційної роботи до причин низької ефективності, продуктивності та втрачених можливостей і лише після цього – до детального дослідження вибраних сфер діяльності підприємства [6, ст. 107].

У ході логістичного аудиту можна виявити [6, ст. 107]:

- сильні та слабкі сторони логістичної системи підприємства;
- позитивні та негативні тенденції;
- можливості для розвитку та оптимізації діяльності;
- випадки неефективного використання ресурсів;
- рівень конкурентоспроможності продукції (послуги) та підприємства тощо.

Логістичний аудит більшою мірою затребуваний на промислових підприємствах, де задіяні всі логістичні функції в комплексі, включаючи закупівлю, виробництво та збут продукції. Результати аудиту можуть бути корисні для фірм, що пропонують інформаційні та консалтингові рішення в галузі логістики [6, ст. 108].

Отже, логістичний аудит є перспективним інструментом для проведення аналізу логістичної діяльності підприємства, що дозволяє виявити слабкі місця по всьому ланцюгу поставок, встановити причинно-наслідкові зв'язки і запропонувати заходи вирішення виявлених проблем як на рівні всієї логістичної системи підприємства, так і в окремих функціональних сферах. Використання логістичного аудиту дозволить покращити значення низки економічних показників діяльності підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Назаренко Я. Я. Логістичний аудит: проблеми та перспективи розвитку в Україні. Вісник Національного транспортного університету: В 2-х частинах: Ч.2.– К.: НТУ, 2009. – Вип. 16. – С. 47-53.
2. Туктарова Р. И., Чирва О. Г. Логистический аудит как инструмент повышения эффективности деятельности предприятия. Вектор науки ТГУ. – 2013. – № 4 (26). – С. 167-171.
3. Скузоватова Н. В., Кириллова Л. К. Особенности применения логистического аудита бизнес-процессов деятельности предприятий торговли. Проблемы развития предприятий: теория и практика. – 2014. – С. 219-225.
4. Белякова В., Ръжая А. А. Логистический аудит как инструмент логистического контроллинга. Сибирский государственный аэрокосмический университет имени академика М. Ф. Решетнева. – 2016. – Т.2, №10. – С. 804-808.
5. Дыбская В. В., Зайцев Е. И., Сергеев В. И., Стерлигова А. Н. Логистика: Учебник. – М.: Эксмо, 2012. – 944 с.
6. Ефимова Е. М. Применение логистического аудита как метода оценки и повышения эффективности логистики на предприятии. Транспортное дело России. 2008. – №6. – С. 107-110.

*Єфіменко Т.І.,
професор кафедри обліку і аудиту,
Петухова Т.О.,
доцент кафедри обліку і аудиту.*

Український державний університет залізничного транспорту

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ОБЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Державі бракує громадян, здатних до самоосвіти. Дистанційна форма навчання забезпечує цю потребу через мобільність ідей та знань. Дистанційна форма здобуття освіти - це передусім, індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників в середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.”

Педагогічна технологія (термін відсутній в Законі “Про освіту”), це сукупність психолого-педагогічних настанов, а саме: спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу [1].

Поняття «педагогічна технологія» може бути представлено трьома аспектами: 1) науковим (розділ педагогічної науки, що вміщує зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси); 2) процесуально-описовим: (алгоритм процесу, сукупність цілей); 3) процесуально-дієвим: (технологія процесу, особистісні, інструментальні і методологічних засоби) [2].

Чи є сервіс, наприклад Zoom, педагогічною технологією, що повністю забезпечує комунікаційні потреби в навчальному процесі за освітньою програмою бакалавра з обліку і оподаткування? Сервіс Zoom дозволяє не тільки слухати, а й брати активну участь в on-line-зустрічах. Будь-який учасник може надати на екран запитання для обговорення, фрагменти законодавчих актів з сайту rada.gov.ua., положення стандартів обліку для обговорення, домашні завдання, тощо. Це дозволяє підтримувати зворотній зв'язок зі студентами, подавати навчальний матеріал і перевіряти, як студенти засвоїли його. Інша справа, що результативність поточної самостійної роботи студентів залишається слабким місцем. Робота в Google Classroom також має певні переваги, серед яких виконання тестових завдань та отримання результатів кожним студентом миттєво. Є можливість надати коментар, тобто зберігається діалог між викладачем та студентами.

Проте, живе пояснення матеріалу, коли бачиш очі студента, як і спілкування студентів між собою, не замінює навіть найкраще відео. Прослуховуючи лекції, виконуючи завдання, даючи відповіді на тестові питання, студенти здобувають лише стійкі автоматизовані навички. Месенджери, хоч і забезпечують доставку всім студентам основного обсягу навчального матеріалу, не сприяють інтерактивній взаємодії студентів під час виконання завдань, не надають студентам можливостей для творчості та ефективної самостійної роботи з навчальними матеріалами.

Подолання цієї проблеми можливо, але із врахуванням змістовної складової дисциплін, що викладаються для відповідної спеціальності. Слід заявити, що навчальний план спеціальності «Облік і оподаткування», відноситься до найадаптивних до дистанційного викладання. Це зумовлено тим, що усі наочні матеріали мають формат документів, а демонстрація студентами навичок і компетенцій відбувається в аудіо- і фото-форматах. Навіть лабораторні роботи в дисциплінах спеціальності орієнтовані на електронне документування.

Особливості навчальних дисциплін, стає підґрунтям створення авторських методик, які найбільш ефективно дозволять нівелювати такі недоліки онлайн-навчання, як відчуття студентами ізольованості та обмеженість прямого контакту викладача із студентами. Працюючи над авторською методикою викладання для освітньої програми бакалавра з обліку і оподаткування, викладач переслідує мету, максимально активізувати зворотній зв'язок з студентами. Наприклад через такі методи:

- декларативна подача теоретичного матеріалу, але у найбільш доступних формах [3] (найнижчий рівень активізації);
- практичні методи - вони дозволяють безпосередньо пізнати реальність і розвинути навички, корисні в майбутній професійній діяльності;
- проблемно-орієнтовані методи - вони служать для перетворення пасивних знань студентів в активні, тобто їх застосування на практиці (обговорення, ділові ігри);
- методи розкриття - служать для пробудження емоційного досвіду у студента і розкривають цінності, відповідно до яких він потім формує свої оцінки і погляди (найвищий рівень активізації).

Згадані онлайн-платформи здатні забезпечити такій відомий, але дещо забуту форму навчальної роботи, як індивідуальні консультації або консультації малочисельних робочих студентських груп (до 4 осіб). Саме індивідуальне спілкування в таких робочих групах підвищує мотивацію до навчання та самостійної дослідницької діяльності, через розкриття інтелектуального і творчого потенціалу студентів. Цей формат слід визнати якіснішим, за традиційні практичні заняття. В ньому ефективно співіснують: пояснювально-ілюстративний метод з інтерактивними методами викладання; репродуктивний з дослідницьким.

Але ж головним рушійним фактором, залишається самодисципліна студентів. Дистанційне навчання реалізує свій потенціал, лише для самодисциплінованих, мотивованих, чесних, насамперед, із собою та своєю совістю студентів, які хотіли б навчатися без хитрувань.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Антонова О.Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема // Сучасні технології в освіті. Ч. 1. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського– Київ, 2015. – С. 8-15.
2. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник / кол.авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. – Харків : ХНПУ, 2018. –457 с.
3. Носко М. О., Гаркуша С. В., Цигура Г. О. Педагогічні технології: поняття, структура та зміст. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум». Вип. 8 (164)/Чернігів : НУЧК, 2020. С. 3-11. (Серія: Педагогічні науки).

ФОРМИ, ВИДИ І СПОСОБИ СТАТИСТИЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

Вступ. Статистичне спостереження - це планомірний, науково організований збір даних про явища і процеси суспільного життя шляхом реєстрації по заздалегідь розробленій програмі спостереження. У процесі статистичного спостереження одержують первинну статистичну інформацію, яка потрібна для здійснення функцій статистики.

Мета роботи. Основною метою є цієї роботи є дослідити та проаналізувати основні форми, способи та види статистичних спостережень

Основна частина. Щоб одержати інформацію про стан і розвиток економіки певної країни чи інші дані, що характеризують культурний і матеріальний рівень суспільства, здійснюють статистичне дослідження. Воно складається з трьох послідовних етапів: статистичне спостереження зведення та групування зібраних матеріалів і аналіз результатів зведення. Статистичне спостереження виступає як один із головних методів статистики і як одна з найважливіших стадій статистичного дослідження. У статистичній практиці України застосовують три форми статистичного спостереження. Це звітність, реєстр та спеціально організоване статистичне спостереження.

Основною формою статистичного спостереження є звітність. Усі підприємства, установи та організації, незалежно від форми власності та виду діяльності, складають звіти та подають їх до відповідних міністерств й відомств, статистичних служб та інших органів управління. [1]

Звітність складають на спеціальних бланках встановленої форми на основі первинних даних бухгалтерського обліку. Другою формою статистичного спостереження є спеціально організовані статистичні спостереження, за допомогою яких вивчають явища та процеси, які не охоплені статистичною звітністю. Наприклад, переписи, обліки, спеціальні обстеження, опитування тощо.

Важливою та новою формою статистичного спостереження є реєстр. Реєстр населення – це поіменний перелік мешканців регіону, який регулярно переглядається. Реєстр підприємств та організацій – це перелік суб'єктів усіх видів економічної діяльності із зазначенням їхніх реквізитів та основних показників. [1]

За повнотою охоплення одиниць досліджуваної сукупності статистичне спостереження поділяють на суцільне і не суцільне. Суцільне спостереження передбачає облік всіх одиниць досліджуваної сукупності. Наприклад, у разі визначення обсягу промислової продукції, оскільки головне завдання - це повний облік усієї промислової продукції на всіх підприємствах регіону чи країни в цілому.

Не суцільне спостереження облікує не всі досліджувані одиниці сукупності, а лише їх певну частину. Завданням такого статистичного дослідження є отримання достовірних і надійних узагальнюючих характеристик усієї сукупності на підставі певної частини. Таке спостереження може бути корисним у разі вивчення якості продукції, при дослідженні бюджетів сімей робітників, службовців і селян, вивченні цін на ринку.

Суцільне спостереження широко застосовують у статистичній практиці і здійснюють переважно у вигляді статистичної звітності, яку подають усі без винятку підприємства. [1]

За часом проведення статистичні спостереження поділяють на безперервні, періодичні й одноразові. Безперервне спостереження полягає в безперервній реєстрації фактів і явищ у міру їх виникнення. Наприклад, реєстрація народжених дітей, шлюбів і розлучень, облік виробленої продукції на промислових підприємствах.

Періодичним спостереженням називають таке спостереження, що повторюється через певні, заздалегідь установлені проміжки часу. У цьому спостереженні явища реєструють через певні періоди. Це може бути щомісячний звіт підприємств про стан тваринництва, чи переписи худоби.

Одноразове спостереження проводять для вивчення якогось явища на певний момент часу. Наприклад, одноразовим спостережень є переписи ягідних насаджень. [2]

Статистичне спостереження здійснюється такими способами: безпосереднім, документальним і опитуванням.

Безпосереднє спостереження характеризується тим, що представники органів державної статистики й інших організацій записують дані після особистого огляду, підрахунку, вимірювання чи зважування одиниць спостереження.

Документальний спосіб статистики - це основний спосіб статистичного спостереження. Його здійснюють на підставі документів оперативного-технічного та бухгалтерського обліку. Цей спосіб використовують при складанні підприємствами і організаціями звітності на підставі документів первинного обліку.

Опитування - це спосіб спостереження, при якому відповіді на запитання статистичного формуляра записують зі слів чи письмових відповідей опитуваних осіб. Опитування може бути організоване по-різному: усним, самореєстрацією, кореспондентським і анкетним способами. [3]

Висновок. Отже, говорячи про основні статистичні методи та форми досліджень, не можна виділити одну, адже кожен з методів, форм чи видів є значущим для збору даних, їх аналізу та реєстрації у відповідних програмах. Уся статистична інформація, яка була отримана в ході будь-якого статистичного спостереження є необхідною для здійснення функцій статистики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Статистика: Герасименко С.С., Київ 2000 р., с. 11,25
2. Статистика : С. І. Пирожков, В. В. Рязанцева, Р. М. Моторин т. – Київ ,2020 р., с. 26-29
3. Загальна теорія статистики: С. І. Кач, В. П. Сторожук, Київ 2009р., с.21,24-28

*Шинкаренко В.О.,
студентка кафедри фінансів, банківська справа та страхування
Харківського національного університету ім.В.Н.Каразіна*

ФІНАНСИ ЯК ІСТОРИЧНА ТА ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Фінанси як історична категорія виникають із появою грошей. Термін «фінанси» походить від латинського слова FINIS, що означає кінець, закінчення, фініш.

У стародавньому світі та в середні віки цей термін застосовувався у грошових відносинах, що виникають між державою (в особі короля) та населенням. Він висловлював остаточний розрахунок, тобто означав завершення фінансового платежа.

У 16 столітті у Франції виникає термін FINANCE, що означає готівку, дохід. Цей термін використовується у сенсі як сукупність публічних (державних) доходів та витрат і поступово трансформується у сучасне поняття фінансів.

Як історична категорія фінанси є продуктом цивілізації, що виникають з появою торгівлі та як похідне від торгівлі. Розвиток процесу купівлі-продажу товару за гроші викликало появу грошових позик та обмінних пунктів, з'являються відсоток, лихварство та банки. Державі для виконання своїх функцій потрібні грошові ресурси, які формуються у добровільній, а більше у примусовій формі за допомогою зборів та податків. Все це сприяло створенню фінансів та фінансової системи держави, причому спочатку з'являються фінанси громадян та на їх основі виникають фінанси держави.

Як економічна категорія фінанси є системою відносин, що виникають при грошовому потоці.

Фінанси - економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів з метою виконання функцій та завдань держави та забезпечення умов розширеного відтворення.

Під централізованими фінансами розуміються економічні фінансові відносини, пов'язані з формуванням та використанням фондів коштів держави, акумульованих у державній бюджетній системі та урядових позабюджетних фондах, під децентралізованими - фінансові відносини, що опосередковують кругообіг фінансових фондів підприємств.

Фінанси – невід’ємна частина фінансових відносин, але не всякі фінансові відносини виражають фінансові відносини. Фінанси відрізняються від грошей як за змістом, так і за функціями, що виконуються. Гроші - це загальний еквівалент, за допомогою якого перш за все вимірюються витрати праці виробників, а фінанси - економічний інструмент розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту (ВВП) та національного доходу, знаряддя контролю за освітою та використанням фондів коштів.

Фінанси виражають грошові відносини, що виникають між:

Підприємствами у процесі придбання ТМЦ, реалізації продукції та послуг;

Підприємствами та вищими організаціями при створенні централізованих фондів грошових коштів та їх розподілі;

Державою та підприємствами при сплаті ними податків до бюджетної системи та фінансування витрат;

Державою та громадянами при внесенні ними податків та добровільних платежів;

Підприємствами, громадянами та позабюджетними фондами при внесенні платежів та одержанні ресурсів;

Окремими ланками бюджетної системи;

Органами майнового та особистого страхування, підприємствами, населенням при сплаті страхових внесків та відшкодуванні збитків, при настанні страхового випадку;

Також фінансові відносини, що опосередковують кругообіг фондів підприємств.

Головним матеріальним джерелом грошових доходів та фондів служить національний дохід країни – новостворена вартість або вартість валового внутрішнього продукту за винятком спожитих у процесі виробництва знарядь та засобів виробництва.

Фінанси є сполучною ланкою між створенням та використанням національного доходу.

ЛІТЕРАТУРА

---

1. Електронне джерело -[<https://studfile.net/preview/5672543/>]-вільний режим доступу
2. Електронне джерело - [<https://scicenter.online/osnovy-finansov-scicenter/finansyi-kak-istoricheskaya-159919.html>] -вільний режим доступу

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Котляров П.М.,

завідувач кафедри історії мистецтв

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

доктор історичних наук

ПРАВО НА ЗБРОЙНИЙ ОПІР У ТРАКТУВАННІ ГУМАНІСТА І ТЕОЛОГА ФІЛПА МЕЛАНХТОНА

Лютеранські теологи першої третини XVI століття знаходилися на складному шляху пошуку відповіді на запити пов’язані з політичним життям Німеччини, релігійне життя якої розколола Реформація. Протест Мартіна Лютера проти зловживань торгівлею індульгенціями став центральною подією історії католицької церкви. Проте ця подія не лише радикально змінила конфесійну карту самої Німеччини, але й вийшовши за межі релігійної сфери поставила перед реформаторами низку політико-суспільних питань. Головним із них можна вважати наступне: чи мають право протестантські князі виступати з мечем для захисту своїх релігійних переконань проти імператора?

Ця проблематика не раз поставала у фокусі уваги дослідників [1; 2; 3], проте основні напрацювання здебільшого стосувалися з’ясування позиції Мартіна Лютера, де центральною цитатою були його слова: «Якщо ми караємо злодіїв мечем, вбивць шибеницею, еретиків вогнем, то чи не повинні ми тим скоріше напасти на цих шкідливих вчителів згуби, на пап, кардиналів, єпископів і всю решту римського содому, з усіляким знаряддям і омити наші руки у крові...» [4,100]. Однак, ці емоційно зафарбовані слова, не варто розцінювати як кінцеву і кристалізовану думку

реформатора, оскільки в складній смисловій структурі лютерівських проповідей «...ми на кожному кроці знаходимо різницю між буквою і духом, між безпосереднім і глибинним змістом, який розкривається лише завдяки зусиллям наступних інтерпретацій...» [4,55].

Систематизовано питання про природу конфліктів і про збройний опір було розроблено одним із ведучих теологів лютеранської Реформації Філіпом Меланхтоном (1497-1460). Для нього питання про збройний опір розпадалося на три блоки. Перші два стосувалися використання зброї політичною владою задля дотримання порядку, а також про право підданих на повстання проти влади. Меланхтон ґрунтуючись на Святому Письмі доводить неприпустимість постань простолюдю і переконує, що влада має право на їх придушення. Так само категорично реформатор виступає і проти права князів підіймати меч проти свого суверена, оскільки: «Christianus debet pati iniuriam» («християнин повинен терпіти несправедливість») [5, Bd.2. Nr.264]. Неправомірними гуманіст вважає також і оборонні війни [5, Bd.2.Nr.264]. Закиди опонентів, що виступ Лютера проти Риму теж можна розглядати як відкритий бунт, Меланхтон пояснював, у парадигмі поняття *vir heroicus* (героїчний чоловік), переконуючи, що Лютер, це богообрена людина (*Wundermann Gottes*), яка відзначена небесними силами для високої мети [5, Bd.2. Nr.264]. Однак це прагматичне судження обмежувалося виключно особистістю Мартіна Лютера і жодним чином не поширювалося на будь-кого.

Отже, у перші роки Реформації лютеранські теологи не мали єдності і чіткого розуміння щодо застосування зброї для захисту релігійних переконань. Однак теоретичні розробки Філіпа Меланхтона можна оцінювати як такі, що стали каталізатором і задали вектор розвитку напрацювання в цій важливій площині. Варто на увагу і те, що його діяльність формувала передумови створення у майбутньому концептуально оформленої доктрини щодо права на захист власних релігійних переконань.

ЛІТЕРАТУРА

---

1. Голубкин Ю.А. После бури (Что предопределило позицию Лютера в 1526-1529 гг.?) / Ю.А.Голубкин // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. – 2000. – Вип. 32. – С. 48-57.
2. Stern L. Philipp Melancthon: Humanist, Reformator, Praeceptor Germaniae / L. Stern. – Berlin: Akademie-Verlag, 1963. – 103 S.
3. Wolgast E. Die Wittenberger Theologie und die Politik der evangelischen Stände / E. Wolgast. – Gütersloh: Verlagshaus G. Mohn, 1977. – 319 S.
4. Соловьев Э.Ю. Прошлое толкует нас. Очерки по истории философии культуры / Э.Ю. Соловьев. – М.: Издательство политической литературы, 1991. – 432 с.
5. Melancthons Werke in Auswahl. - Gütersloh, 1951. - Bd. 2/1.

Пшеницька Є.О.,

*канд. іст. наук, старший викладач кафедри всесвітньої історії та археології
Донецького національного університету імені Василя Стуса,
м. Вінниця*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРЕСИ ДОНЕЧЧИНИ ТА ЛУГАНЩИНИ НАПЕРЕДОДНІ ТА НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Велика роль у формуванні картини світу радянської людини надавалась пресі. Газети, багатотиражки, журнали, брошури виконували ідеологічні та пропагандистські цілі, впливаючи на всі сфери життя населення СРСР. Метою даного дослідження є проаналізувати особливості функціонування преси на території Донецької та Луганської областей УРСР (Сталінської та Ворошиловградської області відповідно) напередодні та на початку Другої світової війни. Для висвітлення теми були використані фонди Луганського обласного архіву (далі ДАЛО), Центрального державного архіву громадських об'єднань України (далі ЦДАГО), газета «Во славу Родины».

Станом на 1939 р. до регіону надходили загальносоюзні та республіканські видання: «Большевистский путь», «Ленінська Зоря», «Зірка» та ін., виходила місцева преса: в Сталінській

області – 7 обласних, 34 міських і районних газети, у Ворошиловградській області – 2 обласних, 30 міських і районних видань, серед них: «Радянська Донеччина», «Социалистический Донбасс», «Лисичанський робітник» та ін. [8, арк.65; 7, арк.111-112; 14, с.188; 12, с.89].

Великою популярністю в регіоні користувались багатотиражки, які виходили майже щодня. На 1 січня 1941 р. у Ворошиловградській області на 2 обласні, 34 міських та районних газети приходилось 83 шахтних та заводських багатотиражок. На шпальтах з'являлась актуальна для робітників інформація: новини життя заводу чи шахти. Розповсюджувати багатотиражні газети було легше, ніж забезпечувати періодичними виданнями віддалені райони та села, крім того вони були безкоштовні, натомість середня ціна за номер журналу в 1939 р. становила 1 крб. 78 коп. [15, с.22; 18, арк.40; 13, с.698,774; 6, арк.48-49].

Така популярність багатотиражок спричинили незвичну як для індустріального регіону ситуацію, коли журнали індустріально-технічної, економічної, природознавчої тематики майже не цікавили населення. Вважаємо, що, схожа ситуація була і з республіканськими газетами, про що свідчать невиконання плану підписки на них серед місцевого населення. Так, по Ворошиловградській області недобір республіканських газет у квітні 1941 р. склав 5 191, у червні – вже 8 874 екз. [6, арк.48-49]. У січні 1941 р. на бюро обкому виносилось питання про зміни в роботі обласної газети «Ворошиловградська правда». Зазначалось, що газета повинна, крім партійної хроніки, орієнтуватись на запити робітників: висвітлювати успіхи підприємств, створювати огляди багатотиражних газет тощо [9, арк. 21-22].

Попри те, що періодичні видання в СРСР друкувались мовами республік, у Ворошиловградській області у 1941 р. лише 18 із 34 районних газет виходили українською мовою [10, арк. 112], газети різних етнічних спільнот до цього часу було ліквідовано. Це пояснюється тим, що протягом 1930-х рр. відбулось тотальне руйнування первісного етнокультурного ландшафту Донеччини та Луганщини, знищення української та культури національних меншин, відбувалась акультурація та переідентифікація населення [17, с.81].

З початком війни відбулись зміни у функціонуванні видавництва як на території УРСР, так і в регіоні. Війна вимагала створення широкої мережі воєнної фронтової преси, у зв'язку з чим було припинено видання значної кількості цивільних газет, передусім спеціалізованих і галузевих. Низка споріднених за типом й призначенням газет об'єднувались в одну, функції деяких видань перекладались на інші, скорочувались наклади, змінювався формат, зменшувалась періодичність виходу. У лютому 1941 р. Бюро обкому КП(б)У зобов'язало міськими, райкоми та первинні партійні організації керувати фабрично-заводськими та шахтними газетами, раціоналізувати використання типографій [4, арк.16]. Хоча з початком війни гостро постала проблема з папером та поліграфічним обладнанням, видавництва намагались використати всі можливості, щоб не припинити діяльність, наприклад, друкували на папері для паління [16, с.50].

Редакції видань повинні були ретельно стежити за нерозголошенням економічних, політичних та військових «таємниць». Протягом 1940 р.-I півріччя 1941 р. у Ворошиловградській області були зафіксовані 18 військових розголошень, попереджені 133 порушення. Подібні ситуації виникали через неналежні умови праці – були відсутні ізольовані кімнати для зберігання таємних матеріалів, окремі райкоми відправляли уповноважених Облліта на тривалий час до колгоспів, у такий спосіб відволікали їх від професійної діяльності. Негативно на роботу періодичних видань впливала малограмотність робітників та плінність кадрів (за 1939 р. у Ворошиловградському Облліті змінилась 31 людина, в 1940 р. – 18, за 2,5 місяця 1941 р. – 3) [5, арк.24-25].

Окремо варто зупинитись на матеріалах, що друкувались на шпальтах видань з початком війни. Важливо зазначити, що у радянських публікаціях 1933–1939 рр. Німеччина поставала як головний агресор у Європі та світі, як країна, що постійно загрожує Радянському Союзові, а також держава з украй важким життям власних мешканців. Однак після підписання «пакту Молотова – Ріббентропа» тон змінюється і формується зовсім інший образ Німеччини. На шпальтах видань з'являються матеріали про договори між СРСР та Німеччиною; бойові дії, виступи німецьких лідерів, засудження Великої Британії та Франції; висвітлення поточних подій у Німеччині [3, с.172-173].

З початком німецько-радянської війни повертається образ німця як ворога, і видавництва почали активно використовувати як засіб виховання патріотизму, ідеологічної підготовки населення до війни. Так, на шпальтах «Ворошиловградської правди» з червня 1941 р. по травень

1942 р. були опубліковані: «Речь товарища Молотова», «Речь товарища Сталина» та інші брошури на воєнну тематику. Видавництва газет також долучались до розповсюдження плакатів серед населення, так «Ворошиловградська правда» у 1941 р. видала 2 плакати місцевих художників накладом у 5000 екземплярів [11, арк.40; 18, арк.28].

Партійно-радянська преса також була одним із джерел висвітлення ролі новаторів промисловості, їх внеску в укріплення обороноздатності і економічного потенціалу країни напередодні війни. На сторінках газет та багатотиражок регіону висвітлювались та пропагувались новаторські методи організації управління виробництвом промисловості наприкінці 1930-х – початку 1941 рр. [1, с.22]

В газетах, з початком німецько-радянської війни, часто з'являлись антинацистські карикатури, які використовували як інструмент пропаганди, агітації. Героями радянських карикатур, на шпальтах газети «Во славу Родины», яка протягом вересня-жовтня 1941 р. розповсюджувалась на території Ворошиловградської області, стали переважно Гітлер, Геббельс, лідери крайні-союзників Німеччини, висміювались німецькі, італійські, румунські солдати [2].

Отже, напередодні Другої світової війни на Донеччині та Луганщині населення мало доступ до загальносоюзних, республіканських, обласних, міських та районних видань. Найбільшою популярністю користувались багатотиражки, що пояснювалось концентрацією усіх сфер життя населення навколо містоутворюючих підприємств, зручністю розповсюдження видань. Окрім інформаційної функції багатотиражки мали значний виховний, ідеологічний потенціал: насаджували дух колективізму та корпоративізму, робітники уособлювали себе з професією, відстоювали інтереси свого підприємства. З початком Другої світової війни відбулись зміни у роботі видавництва, частина вимушені були об'єднатись, раціоналізувати свою роботу чи припинити. Висвітлення подій війни, образу Німеччини на шпальтах видань змінювалось в залежності від зовнішньополітичних цілей радянського керівництва. Як і до війни преса являла собою інструмент пропаганди та ідеології радянської влади.

ЛІТЕРАТУРА

---

1. Бондаренко В.С. Преса Донбасу щодо ролі новаторських методів організації і управління виробництвом у зміцненні економіки і обороноздатності країни напередодні Другої світової і Великої Вітчизняної війни. Історичні і політологічні дослідження. 2009. № 1 (41). С. 22-25.
2. Во славу Родины. 1941 р. липень-жовтень.
3. Галка К.О. Трансформація образу нацистської Німеччини у пресі Донеччини напередодні Великої Вітчизняної війни (1939–1941 рр.). Історичні і політологічні дослідження. 2010. № 1-2 (43-44). С. 170-175.
4. ДАЛО. Ф.П-179. Оп.1. Спр.206. 33 арк.
5. ДАЛО. Ф.П-179. Оп.1. Спр.214. 36 арк.
6. ДАЛО. Ф.П-179. Оп.1. Спр.235. 65 арк.
7. ДАЛО. Ф.П-179. Оп.1. Спр.264. 136 арк.
8. ДАЛО. Ф.П-179. Оп.1. Спр.271. 75 арк.
9. ДАЛО. Ф.П-179. Оп.3. Спр.383. 74 арк.
10. ДАЛО. Ф.П-179. Оп.3. Спр.384. 223 арк.
11. ДАЛО. Ф.Р-2519. Оп.10. Спр.10. 45 арк.
12. Достижения советской власти за 40 лет в цифрах. Стат. сб. Москва : Гос. стат. изд-во, 1957. 370 с.
13. Історія міст і сіл Української РСР : В 26 т. Луганська область. Київ: Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1968. 940 с.
14. Народное хозяйство Украинской ССР. Статистический ежегодник. К 60-летию образования Союза Советских Социалистических республик. Київ : «Техніка», 1982. 383 с.
15. Печать СССР в 1939 году. Статистические материалы. Москва : Статистика, 1940. 100 с.
16. Пресса Украинской ССР периода Великой Отечественной войны. Ленинград, 1984. 79 с.
17. Проценко Є.О. Культурні процеси на Донбасі в роки Другої світової війни / За ред. проф. І.М. Грідіної. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 280 с.
18. ЦДАГО України. Ф.1. Оп.70. Спр.4. 194 арк.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Одне з основних положень сучасної психолого-педагогічної науки полягає в тому, що вдосконалення процесу формування і розвитку особистості можливо лише при здійсненні особистісно орієнтованого навчання, впровадження якого забезпечить заклади освіти можливість виконувати важливу функцію – навчити студентів навчатись.

Заняття фізики є найкращою можливістю досягти мети особистісно орієнтованого навчання – виховання особистості, здатної до критичного мислення, аналізу обставин, самостійного вибору оптимального шляху розв'язання проблем. Гіпотеза – аргумент – експеримент – висновок – ключові поняття інновації. Звертання до них дає можливість формувати особистість, здатну не просто сприймати готову інформацію, а виховувати активних учасників навчально-виховного процесу.

Тому метою діяльності сучасних педагогів має стати пошук і створення системи методів та форм роботи, що формують у студентів здатність самостійно отримувати знання і головне мати бажання застосовувати отримані знання у своєму житті.

Сьогодні перед педагогічною наукою стоїть проблема, як збільшити зацікавленість студентів вивчати фізику. Одна з причин втрати зацікавленості – це проведення занять традиційними методами навчання. Більш цікавими для студентів є активні методи навчання: діалог, різні форми самостійної і творчої роботи, робота в парах або групах, інтерактивні прийоми такі як «Лови помилку», «Асоціація», «Мікрофон» тощо. Всі вони вдало поєднуються з традиційними формами роботи та з творчою діяльністю нестандартного спрямування. Велике зацікавлення у студентів викликає застосування відносно нової у педагогічній практиці форми отримання інформації – активної лекції яка, на відміну від традиційної, створює умови для виникнення сумнівів і запитань у слухачів. Методи «Керована лекція», «Лекція з паузами», «Лекція за участю студентів» вже у ході слухання надають можливість студентам робити власні висновки, вибірково підходити до отриманої інформації, відчувати себе головним суб'єктом навчання, а педагогу – підтримувати зворотний зв'язок з здобувачами освіти, фіксувати їхні ускладнення та забезпечувати відповідну корекцію процесу засвоєння нового матеріалу.

Стрімкий перехід сучасного суспільства до ери глобальної комп'ютеризації не може не викликати змін у викладанні навчальних предметів, в тому числі і фізики. Поступово кількість і якість комп'ютерної техніки зростає, відповідно і педагоги все ширше застосовують її в своїй роботі для реалізації освітніх, виховних і розвивальних цілей.

Мультимедійні засоби можуть використовуватися практично на всіх етапах заняття: а) під час мотивації навчальної діяльності – як постановка проблеми перед вивченням нового матеріалу; б) у поясненні нового матеріалу – як ілюстративний матеріал; в) під час закріплення та узагальнення знань; г) для контролю знань.

Головним є те, що залучення ІКТ в навчальний процес на будь-якому його етапі сприяє урізноманітненню предметної діяльності студентів, надає можливості для різнобічного саморозвитку особистості, підвищує мотивацію до отриманні якісної освіти.

Залучення ІКТ приводить до різкого зростання насиченості заняття, його забезпеченості наочністю тощо. ІКТ відкривають нові можливості для створення віртуального простору, в якому стає можливим демонстрування процесів, які в реальності недоступні в аудиторних умовах.

Варто відзначити й величезне значення ІКТ у ліквідації прогалів в унаочненні викладання фізики. Вони характеризуються:

- а) ілюстративністю (з їх допомогою викладач ілюструє заняття, але зміст теми розкриває самостійно);

б) фрагментарністю (педагог дозовано викладає матеріал, залежно від швидкості сприйняття його студентами);

в) методичною інваріантністю (використовується на різних етапах заняття з різними цілями);

г) лаконічністю (ефективно викладається великий об'єм інформації за стислий час);

д) евристичністю (подання матеріалу в доступній формі для свідомого засвоєння його студентами).

Фізика як навчальний предмет, що впливає на розвиток розумових здібностей, надає унікальні можливості для формування системного мислення. Фізика має сприйматися як система наукових поглядів на світ, як елемент культури людства. За кожним символом фізичної величини студент має бачити відповідну фізичну властивість, кожний фізичний закон має сприйматися як реальний фізичний зв'язок у природі. Тому застосування ІКТ, конструювання презентацій надає заняттю специфічної новизни, дозволяє за стислий відрізок часу подати великий об'єм матеріалу, але подати його так, щоб студенти поглибили, деталізували їх через виникнення нових яскравих образів та асоціацій.

В умовах формування відкритого інформаційно-освітнього простору ІКТ стають невід'ємним атрибутом навчального процесу. В той же час особистісно орієнтований підхід передбачає співпрацю та співтворчість студента та педагога. Тому, слід пам'ятати, що лише гармонійне поєднання інтерактивних методів навчання, ІКТ, «живого» спілкування на заняттях та реального експерименту дозволяє значно підвищити рівень знань студентів та їх зацікавленість у вивченні фізики, а з боку педагога можливість підвищувати свій кваліфікаційний рівень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади // Виховання особистості: Навчально-методичний посібник: У 2 кн. – Кн. 2. – К.: Либідь, 2003. – 344с.

2. Савінова Н. С. Особистісно орієнтоване виховання учнівської молоді: теорія і методика: Навч.- метод. посіб./ Н. С. Савінова, Рівне: РДГУ, 2007. – 346 с.

*Макимова С.І.,
студентка кафедри фізики та математики
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*

ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ ПОДОВЖЕНОГО КВАДРАТНОГО ГІРОБІКУПОЛА

Людина проявляє зацікавленість до багатогранників протягом всього життя – від маля, який грається кубиками, до дорослого. Розглянемо проблему класифікації одного з них. Подовжений квадратний гіробікупол або псевдоромбокубооктаєдр (за Залгаллером - подовжений чотирьохскатний повернений бікупол) – полуправильний многогранник, який має властивість локальної вершинної однорідності – в кожній вершині знаходяться 4 грані і їх розташування однаково - 3 квадрата і 1 трикутник. За Залгаллером: $J_{37} = M_5 + \Pi_8 + \underline{M_5}$ (Через M_i Залгаллер позначає прості правильні многогранники, які не можна скласти з декількох правильних многогранників; інші правильні многогранники виходять у вигляді «сум» простих, при цьому $\underline{M_i}$ означає перекручування). [1, с.30]

Тіло, можливо, було відкрито Йоганном Кеплером в його праці про архімедові тіла, але перша поява многогранника в пресі була в роботі Дункана Соммервіля в 1905 році. Також многогранник був незалежно перевідкритий Д. П. Міллером в 1930 році (помилково, коли він намагався побудувати модель ромбокубооктаєдра), а потім його перевідкрив В. Г. Ашкінзузе в своїй роботі «О числе полуправильных многогранников» 1957 року. [2, с. 3]

Математик Бранко Грюнбаум в одній зі своїх наукових робіт запропонував додати цей многогранник до традиційного списку архімедових тіл в якості 14-го тіла.

Архімедові тіла – це високо симетричні напівправильні опуклі многогранники, гранями яких є два або більше типів правильних багатокутників, що примикають до ідентичних вершин.

13 архімедових тіл (або 15, якщо враховувати дзеркальні відображення двох енантіоморфів) можна розбити на чотири групи:

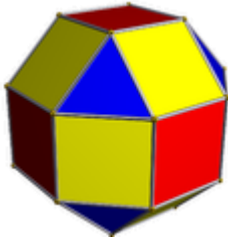
- 1) П'ять многогранників, які виходять з п'яти платонових тіл в результаті їх усічення.
- 2) кубооктаедр і ікосододекаедр - квазіправильні многогранники.
- 3) Чотири тіла - ромбокубооктаедр і ромбікосододекаедр, одержані зрізанням кубооктаедра і ікосододекаедра. У цю ж групу входять ромбозрізаний кубооктаедр і ромбозрізаний ікосододекаедр, які виходять з тих же многогранників при іншому варіанті зрізання.
- 4) Кирпатий куб і плосконосий додекаедр. Для них характерно повернене положення граней. Ці многогранники, на відміну від попередніх, не мають площин симетрії, але мають осі симетрії. Тому дзеркальне відображення такого тіла не збігається з вихідним тілом. Й існують по дві форми кожного з них - «права» і «ліва». [4, с.52-61]

Властивості Архімедових тіл:

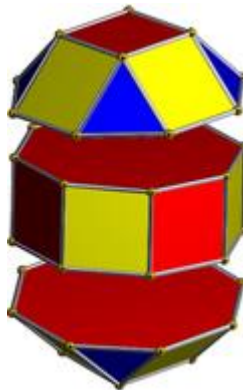
- Число вершин дорівнює відношенню 720° до кутового дефекту при вершині.
- Всі грані є правильними багатокутниками двох або більше типів;
- Для будь-якої пари вершин існує симетрія многогранника (тобто рух переводить многогранник сам в себе), яка переводить одну вершину в іншу.
- Кубооктаедр і ікосододекаедр є реберно-однорідними і називаються квазіправильними.
- Хіральність: плосконосий куб і плосконосий додекаедр хіральні, оскільки вони з'являються в лівосторонньому і правосторонньому варіантах.

Тепер розглянемо побудову та властивості псевдоромбокубооктаедра й порівняємо їх з описом архімедових тіл. Як показує назва, многогранник може бути побудований як подовження квадратного гірокупола ($J_{29} = M_5 + \underline{M}_5$) зі вставкою восьмикутної призми між двома половинками.

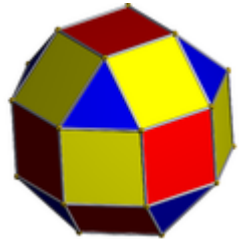
Також тіло можна розглядати як результат повороту одного з квадратних куполів ($J_4 = M_5$) ромбокубооктаедра на 45° . Таким чином, многогранник є поверненим ромбокубооктаедром, звідки тіло отримало другу свою назву - псевдоромбокубооктаедр.

Ромбокубооктаедр

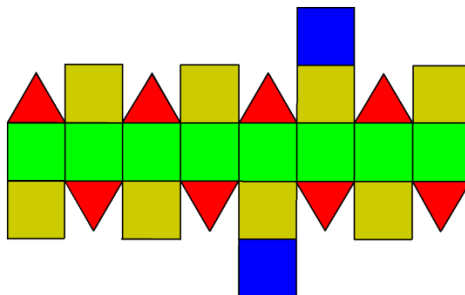

Розібраний на секції ромбокубооктаедр

псевдоромбокубооктаедр

На розгортці многогранника видно що його «екватор» – ланцюг з 8 квадратів, у кожного з яких один суміжний трикутник. І так, як більше таких ланцюгів немає, «екватор» при симетрії переходить в «екватор», а «полюси» або залишаються на своїх місцях, або міняються місцями.

Розгортка псевдоромбокубоктаедра

Отже, тіло локально вершинно однорідне, однак многогранник не вершинно транзитивний, тому його ще називають єдиним опуклим псевдооднорідним многогранником. І так, як в нього немає цієї глобальної симетрії, яка переводить будь-яку його вершину в будь-яку іншу, многогранник звичай не відносять до списку архімедових тіл.

В 1966 році Норман Джонсон опублікував список з 92 многогранників, до якого додав псевдоромбокубоктаедр. А у 1967 році Віктор Залгаллер зробив доказ того, що список Джонсона повний. Розглянемо визначення та класифікацію цих тіл. Многогранник Джонсона або тіло Джонсона – це опуклий многогранник, кожна грань якого є правильним багатокутником і при цьому він не є ні платоновим тілом, ні архімедовим, ні призмою, ні антипризмою. [5, с. 7-8] Їх можна розділити на прості, тобто ті, які не зводяться до об'єднання (суми) інших опуклих многогранників і зіставні. Як і у всякому строго опуклому тілі, у цих многогранників до кожної вершини примикає щонайменше три грані і сума їх кутів менше 360° . Оскільки правильні багатокутники мають кути щонайменше в 60° , максимум п'ять граней можуть примикати до вершини. І ці грані можуть мати тільки 3, 4, 5, 6, 8 або 10 сторін, причому трикутні грані (не менше чотирьох) є у будь-якого тіла Джонсона.

Псевдоромбокубоктаедр єдиний з многогранників Джонсона має властивість локальної вершинної однорідності. І володіє симетрією D_{4d} .

Отже, подовжений квадратний гробікупол або псевдоромбокубоктаедр є многогранником Джонсона, так як його гранями є правильні багатокутники, але він не є вершинно транзитивним.

На сьогодні, цей многогранник не застосовується у побуті, але в синтетичній хімії було встановлено, що іон поліванадата $[V_{18}O_{42}]^{12-}$ має псевдоромбокубоктаедральну структуру, в якій кожна квадратна грань є основою піраміди VO_5 . [6, с. 986]

ЛІТЕРАТУРА:

1. С. Кузнецов, Еще раз о полуправильных многогранниках, Квант, 2019, номер 3
2. Савченко В., Полуправильные многогранники, Квант, 1976, номер 1
3. Мир математики: в 40 т. Т. 23: Клауди Альсина. Тысяча граней геометрической красоты. Многогранники. / Пер. с исп. - М. Де Агостини, 2014.
4. Давыскиба, А. С. Использование 3D-моделирования для изучения полуправильных многогранников / А. С. Давыскиба, М. Н. Симакова. — Текст : непосредственный // Юный ученый. - 2020. - № 4 (34).
5. Залгаллер В.А. Выпуклые многогранники с правильными гранями // Зап. науч. сем. ЛОМИ. М. : Наука, 1967. Т. 2.
6. Greenwood, Earnshaw, 1997.

КОМПЛЕКСНІ ЧИСЛА В ЕЛЕКТРОТЕХНІЦІ

Як ми всі знаємо, комплексні числа використовуються для вирішення деяких типових задач в електротехніці. Але яка від них користь і навіщо вони це роблять? Спробуємо розібратися в цьому в цій статті.

Вважається, що концепція уявних чисел виникла в 1545 році, коли італійський математик, інженер, філософ, лікар і астролог Джироламо Кардано опублікував цей метод розв'язування рівнянь у своїй статті «Велике мистецтво», в якій випадково визнав, що він пройшов Ідея Нікколо Тарталья (італійського математика) за 6 років до публікації цієї роботи. У своїй роботі Кладано розв'язував рівняння наступного вигляду:

$$x^3 + ax + b = 0$$

У процесі розв'язування цих рівнянь науковці змушені припустити, що існують якісь «уявні числа», квадрати яких будуть дорівнювати мінус одному «-1», яке, як кажуть, має квадратний корінь з від'ємних чисел. Якщо його зараз покласти в квадрат, результати будуть від'ємними числами під коренями. Кардано вказав на правило множення, згідно з яким:

$$\sqrt{-1} \times \sqrt{-1} = -1$$

Протягом трьох століть математичне співтовариство адаптувалося до нового методу, запропонованого Кардано. Уявне число поступово прижилося, але було неохоче прийнято математиками. Лише після публікації роботи Гаусса з алгебри він довів основні теореми алгебри, що комплексні числа повністю прийняті, а історія суду налічує 19 століть.

Уявні числа стали справжнім дивом для математиків, тому що з визнанням існування уявних чисел складні задачі розв'язувати стає легше.

Фактично, метод комплексних чисел, або метод комплексної амплітуди, полегшує обчислення складних ланцюгів змінного струму. Спочатку згадаємо деякі базові знання з математики:

$$z = x + iy; \text{де } i^2 = -1$$

z - комплексне число

x, *y* – дійсні числа

i – уявна одиниця

Як бачимо, до складу комплексного числа *z* входять уявна частина і дійсна, які в тексті різні і по-різному виражені. Комплексне число *z* можна записати як тригонометричну функцію або алгебраїчну форму:

$$z = x + iy \text{ – комплексне число}$$

$$x = \text{Re}z \text{ – дійсна частина}$$

$$y = \text{Im}z \text{ – уявна частина}$$

$$z = x + iy \text{ – алгебраїчна форма}$$

$$z = r(\cos \varphi + i \sin \varphi) \text{ – тригонометрична форма}$$

$$z = r e^{i\varphi} \text{ – показникова форма}$$

Тож незабаром задіяли електротехніку. Схеми змінного струму іноді дуже складні, і для їх обчислення необхідно обчислити багато інтегралів, що зазвичай дуже незручно.

Нарешті, у 1893 році геніальний електрик Карл Август Штайнмец опублікував на Чиказькому міжнародному електротехнічному конгресі доповідь «Множини та їх застосування в електротехніці», яка фактично поклала початок практичному застосуванню інженерами складних методів обчислення змінного струму.

З процесу фізики ми знаємо, що змінний струм - це струм, який змінюється за розміром і напрямком з часом. У техніці існують різні форми змінного струму, але сьогодні повсюдно поширений синусоїдний струм, який використовується для передачі потужності і генерується у вигляді змінного струму, який перетворюється трансформатором і споживається навантаженням. Синусоїдний струм періодично змінюється за законом синусоїд (гармонік).

$$i(t) = I_m \sin(\omega t + \varphi_i)$$

$$u(t) = U_m \sin(\omega t + \varphi_u)$$

i, u – миттєве значення струму і напруги

I_m, U_m – амплітудні значення струму і напруги

φ_i, φ_u – початкові фази струму і напруги

Поточне значення струму та напруги менше ніж подвійна амплітуда в корені:

$$I = \frac{I_m}{\sqrt{2}}; U = \frac{U_m}{\sqrt{2}}$$

У методі комплексних чисел значення струму для запису струму та напруги наступні:

$$\dot{U} = U e^{j\varphi_u}$$

$$\dot{I} = I e^{j\varphi_i}$$

j – уявна одиниця в електротехніці

Зверніть увагу, що в електротехніці уявна одиниця позначається літерою «j», оскільки буква «i» тут використовувалася для позначення струму. Визначте комплексне значення опору за законом Ома:

Додавання і віднімання комплексних чисел здійснюють у формі алгебри, а множення і ділення - у вигляді доказів.

Тепер ви можете зрозуміти важливість множини в електротехніці. Вони використовуються для легкого розрахунку схеми. Багато електронних вимірювальних приладів працюють на одній основі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Письменный Д. Т. Конспект лекций по высшей математике: В 2 ч. М.: Айрис Пресс, 2004. Ч. 1.
2. Виленкин Н. Я., Ивашов-Мусатов О. С., Шварцбург С. И. (1998). Алгебра и математический анализ для 11 класса. Учебное пособие (вид. Изд. 6-е). М.: Просвещение
3. Белов, Н.В. Электротехника и основы электроники: Учебное пособие / Н.В. Белов, Ю.С. Волков. - СПб.: Лань, 2012. - 432 с.

Сухой О.О.,

студентка 3 курсу

Відокремленого структурного підрозділу

*«Краматорський фаховий коледж промисловості, інформаційних технологій та бізнесу
Донбаської державної машинобудівної академії»*

Керівник: Карнаух І.В.

СИМЕТРИЯ В АНАТОМІЇ

Анатомія людського тіла дуже складна і багатогранна - тут є присутньою безліч різних елементів, які відрізняються по складу, щільності, формі і місцю розташування. Для того, щоб якимось систематизувати і дати точніший опис тому або іншому органу, структурі або освіті в анатомію введені геометричні поняття осей і площин. Крім того, тіло людини має деяку симетрію, що спрощує розуміння будови тіла і у край важливе для визначення анатомічних елементів.

Тіло людини має двосторонню симетрію (зовнішній вигляд і будова кісток). Ця симетрія завжди була і є основним джерелом нашого 114 естетичного захоплення людським тілом. Тіло людини засноване на принципі двосторонньої симетрії.

Розрізняють осі і площини тіла. Осями людського тіла називаються прями що відповідають осям тривимірної системи координат, усі вони перпендикулярні один одному. Всього в анатомії виділяють три осі: вертикальну, горизонтальну і сагітальну. Вертикальна вісь перпендикулярна площині опори при положенні людини стоячи і проходить паралельно хребту від низу до верху. Горизонтальна (поперечна) вісь паралельна площині опори і спрямована справа наліво. Сагітальна вісь перпендикулярна двом вищезгаданим осям, паралельна опорі і проходить спереду назад. Крім того, кожній осі відповідає площина: вертикальна, горизонтальна і сагітальна. Якщо ми почнемо представляти кожну площину тіла, то будемо чітко знати, що існує незліченна кількість площин, але в кожній площині вони все одно найважливіші, вони мають особливі властивості. Будь-яка горизонтальна площина ділить тіло людини на верхню і нижню частини, а будь-яка вертикальна площина ділить тіло людини на задню і передню. Вертикальну площину ще називають фронтальною, оскільки вона паралельна фронтальній (фронтальній) площині. З усіх сагітальних площин найпопулярнішою є середня площина - вона проходить через середину хребта. Середино-сагітальна площина розділяє тіло людини на ліву і праву частини. Ліва і права частини кожної людини повинні бути максимально симетричними, що визначає двосторонню симетрію тіла людини.

Двостороння симетрія тіла людини впливає не тільки на зовнішню оболонку, але й на деякі органи і системи: дихальну систему, сечостатеву систему, опорно-руховий апарат, нервову систему та частину судинної системи (кровопостачання кінцівок). Більшість з нас думає, що мозок — це єдина структура, але насправді він розділений на дві половини. Дві частини — дві півкулі — розташовані близько одна до одної. Повністю відповідаючи загальній симетрії людського тіла, кожна півкуля є майже дзеркальним відображенням іншої півкулі.

Управління основними рухами людського тіла та його сенсорні функції рівномірно розподілені між двома півкулями мозку. Ліва півкуля контролює праву частину мозку, а права - ліву.

Фізична симетрія тіла і мозку не означає, що права і ліва сторони рівні у всіх відношеннях. Просто зверніть увагу на рухи наших рук, щоб побачити перші ознаки функціональної асиметрії. Лише деякі мають рівні руки; більшість з них мають провідні руки. У багатьох випадках, залежно від того, яка рука веде, можна передбачити більше про організацію вищих психічних функцій. Наприклад, у правій руці півкуля, яка керує провідною рукою, майже завжди контролюється язиком. Різниця в здібностях двох рук відображає лише один аспект функціональної асиметрії двох півкуль мозку. Велика кількість даних, накопичених за останні роки, показує, що хоча тіло є симетричним, функції та організація лівого та правого мозку не зовсім однакові. Є підстави вважати, що складні психічні функції людини розподілені асиметрично між лівим і правим мозком.

Зокрема, було виявлено, що ліва півкуля була в основному задіяна в процесі аналізу, особливо в побудові та розумінні мови, і послідовно обробляла вхідний сигнал. Крім того, ліва півкуля відповідає за логічні операції та абстрактне мислення.

Зокрема, було виявлено, що ліва півкуля була в основному задіяна в процесі аналізу, особливо в побудові та розумінні мови, і послідовно обробляла вхідний сигнал. Крім того, ліва півкуля відповідає за логічні операції та абстрактне мислення.

Деякі учені говорять, що якщо права півкуля людини живе у минулому і теперішньому часі, то ліве - в майбутньому. На думку фахівців, істинна ліворукість проявляється полярно: талановиті особи і практично не навчанні.

Чим більше творчих здібностей проявляє людина, тим сильніше розвинена його права півкуля і, отже, ліва рука. Дещо спрощуючи, можна сказати, що лівші - творці, першопроходці, а правші - консерватори.

Лівші часто запальні, емоційно нестримані, погано контролюють себе. Суспільство пригнічує ліворукість, починаючи це ще в школі, коли олівець дають дитині в праву руку. Перенавчання ліворукої дитини може завдати йому глибокої душевної травми.

Жінки частіше користуються лівшамися, ніж чоловіки. Вони мають дивовижну інтуїцію і живуть у «старій» правій півкулі, але їх просторові функції, логіка, воля та самоконтроль слабкі. Серед жінок багато видатних виконавиць, але мало композиторів і художників. Психологічно чоловіки і жінки - абсолютно різні організми. Розрив між дітьми та ними ще більший.

Проте цілісна діяльність мозку людини протікає при одночасній участі обох півкуль, кожного зі своїми особливостями. Усе багатство інтелекту, здатність широко мислити, бачити проблеми і шляхи їх рішення, високий творчий потенціал можливі лише завдяки спільній, погодженій роботі правого і лівого півкуль, поєднанню образного і логічного мислення.

Багато художників приділяють пильну увагу симетрії та пропорціям людського тіла, принаймні до тих пір, поки вони керуються бажанням якомога точніше імітувати природу у своїй творчості. Відомий стандарт шкали написали Альбрехт Дюрер і Леонардо да Вінчі. Згідно з цими класиками, тіло людини не тільки симетричне, а й пропорційне. Леонардо виявив, що тіло відповідає круглим і квадратним. Дюрер шукає єдине вимірювання, пропорційне довжині тулуба або ноги (він вважає, що це вимірювання є довжиною від руки до ліктя).

У сучасних жанрах живопису єдиною мірою зазвичай є вимірювання розміру голови по вертикалі. З певними припущеннями можна вважати, що довжина тулуба у вісім разів перевищує розмір голови. На перший погляд це здається дивним. Але не можна забувати, що більшість високих людей мають стрункі черепа, навпаки, рідко зустрінеш невисокого товстого людини зі стрункими черепами. Розмір голови не тільки пропорційний довжині тулуба, але і пропорційний розміру інших частин тіла. Всі люди засновані на цьому принципі, тому ми зазвичай схожі один на одного. Проте наші пропорції лише приблизно однакові, тому люди просто схожі, а не однакові. Все одно ми всі симетричні! Крім того, деякі художники підкреслюють у своїх роботах цю симетрію.

СПИСОК ЦИТОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛ :

---

1. Кошелев А.И. Проявление симметрии в различных формах материи, М.: «Просвещение» 2003.
2. Вейль Г. Симметрия. М.: «Едиториал УРСС», 2003.
3. Иванова О. Этот симметричный мир. Первое сентября. – 2006 № 6.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ

Чернявська Тетяна Олександрівна,

курсант н.г. ПД-038

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНА ФІЗИЧНА, СПЕЦІАЛЬНА ТА СПОРТИВНА ПІДГОТОВКА В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Принцип свідомості і активності передбачає формування осмисленого ставлення і стійкого інтересу до занять фізичними вправами. Це забезпечується певною мотивацією, наприклад, бажанням зміцнити здоров'я, внести корекцію в статура, досягти високих спортивних результатів. Як мотив може бути просто бажання активно відпочити або отримати гарну оцінку з фізичної культури. У будь-якому випадку важливо, щоб був сформульований чіткий особистий мотив занять фізичними вправами і розвинувся стійкий інтерес до них. Проте необхідна мотивація до занять у деяких студентів виникає не відразу.

Принцип наочності. Наочність - необхідна передумова освоєння руху. У процесі навчально-тренувального заняття головне - створити правильне уявлення, образ рухового завдання або окремого елемента перед спробою виконати його.

Безпосередня наочність - це показ рухового завдання самим викладачем або найбільш підготовленим студентом. Але її можна доповнити і посібниками, і технічними засобами, і імітаційними діями за допомогою предметів, і образними висловлюваннями.

Тренувальне завдання може сприйматися не тільки очима, а й іншими органами чуття. У деяких спортивних рухах важливу роль грає ритм. У цьому випадку поняття "наочність" включає і слухове сприйняття, доповнює зорове.

Принцип доступності. Цей принцип зобов'язує суворо враховувати вікові і статеві особливості, рівень підготовленості, а також індивідуальні відмінності у фізичних і психічних здібностях займаючись.

Доступність не означає відсутність труднощів у навчально-тренувальному процесі, а передбачає посилену міру цих труднощів, які можуть бути успішно подолані. Займається в цьому процесі - не пасивний суб'єкт, а активно діюча особа. Повна відповідність між можливостями і труднощами при мобілізації всіх сил займається і означає оптимальну міру доступності. Індивідуальний підхід враховує можливості кожного займається при визначенні навчально-тренувального завдання

Принцип систематичності - це, перш за все регулярність занять, раціональне чергування навантажень і відпочинку.

Регулярність занять передбачає раціональне чергування психофізичних навантажень і відпочинку. Будь-яке навантаження має чотири фази: витрачання енергії, відновлення, свержвосстановлення, повернення до вихідного рівня. Ось чому навчальні заняття з фізичної культури ніколи не проводять протягом двох днів підряд. Крім того, саме необхідністю дотримуватися принципу систематичності пояснюється програмна вимога з дисципліни "Фізична культура" - регулярне відвідування всіх занять, передбачених навчальним розкладом.

Необхідно, однак, враховувати, що якщо за тренувальним заняттям піде надто велика перерва, то зазначений ефект в тій чи іншій мірі поступово втрачається (редукційна фаза).

Фактор повторюваності у фізичному вихованні виражений більшою мірою, ніж в інших видах виховання. Це пояснюється специфічними закономірностями придбання і закріплення умінь і навичок, вдосконалення форм і функцій організму.

Принцип динамічності, або поступового підвищення вимог, полягає в постановці все більше важких завдань у міру виконання попередніх. Це виражається в поступовому ускладненні рухових завдань, в наростанні об'єму і інтенсивності навантажень (при дотриманні принципу доступності). При реалізації принципу динамічності передбачається регулярно оновлювати навчальний матеріал, а також збільшувати обсяг і інтенсивність навантажень. Без поновлення вправ не опанувати широким колом умінь і навичок - координаційної основою для освоєння нових, більш складних рухових завдань.

Фізичними якостями прийнято називати ті функціональні властивості організму, які зумовлюють рухові можливості людини. У вітчизняній спортивній теорії прийнято розрізняти п'ять фізичних якостей: силу, швидкість, витривалість, гнучкість, спритність. Їх прояв залежить від можливостей функціональних систем організму, від їх готовності до руховим діям. Виховання сили. Силою (або силовими здібностями) у фізичному вихованні називають здатність людини долати зовнішній опір або протидіяти йому за допомогою м'язових напружень.

Виховання сили супроводжується потовщенням і зростанням м'язових волокон. Розвиваючи масу різних м'язових груп, можна змінювати статура, що наочно проявляється у займаючись атлетичною гімнастикою.

У процесі фізичного виховання формування психічних властивостей особистості відбувається шляхом моделювання життєвих ситуацій, "програти" які можна за допомогою фізичних вправ, спортивних і особливо ігрових моментів. Постійне подолання труднощів, пов'язаних з регулярними заняттями фізичною культурою і спортом (наприклад, боротьба з наростаючим втомою, відчуттям болю, страху) виховують волю, впевненість в собі, здатність комфортно відчувати себе в колективі.

Один з основоположників теорії фізичного виховання професор А.Д. Новіков сформулював важливе методологічне положення про те, що будь-яку якість може бути виховане лише через діяльність і в процесі діяльності: "Не можна зробити людину сміливим, мужнім, колективістів одними розмовами про це. Його треба ставити в умови, що вимагають прояву зазначеної якості".

Загальна фізична підготовка (ОФП) - це процес вдосконалення рухових фізичних якостей, спрямованих на всебічний і гармонійний фізичний розвиток людини.

ОФП сприяє підвищенню функціональних можливостей, загальної працездатності, є основою (базою) для спеціальної підготовки та досягнення високих результатів в обраній сфері діяльності або виді спорту. Перед ОФП можуть бути поставлені такі завдання:

- досягти гармонійного розвитку мускулатури тіла і відповідної сили м'язів; придбати загальну витривалість;
- підвищити швидкість виконання різноманітних рухів, загальні швидкісні здібності;
- збільшити рухливість основних суглобів, еластичність м'язів;
- поліпшити спритність у найрізноманітніших (побутових, трудових, спортивних) діях, вміння координувати прості і складні рухи;
- навчитися виконувати рухи без зайвих напружень, оволодіти вмінням розслаблятися.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

---

1. Железняк, Ю. Д. Основи науково-методичної діяльності в фізичній культурі і спорті /Юрій Дмитрович Железняк, Павло Карпович Петров. - Москва: Академія, 2005. - 272с.
2. Ковалів В. С., Колодніцький Г. А. Прикладна фізична підготовка: 10-11 класи: Учбово-методична допомога. - М.: Владос, 2003. - 184 з.
3. Курмашина, Ю. Ф. Теорія і методика фізичної культури. - Москва: Радянський спорт, 2003. – 464 с.
4. Решетников Н. В., Кислицін Ю. Л. Фізичеська культура студента: Підручник для СПО. - 8-е изд., стер. - М.: Академія, 2008. - 176с.
5. Холодів Ж. К., Ковалів В. С. Теорія і методика фізичного виховання і спорту: Учбова допомога для вузів. - 3-е изд. - М: Академія, 2004. - 48 з.

Шостак А.Р.,

курсант 2-го курсу

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПСИХОФІЗИЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ

Поліцейський – одна з найважливіших, відповідальних і небезпечних професій у сучасному світі. Діяльність поліції визначається як робота з підвищеним рівнем небезпеки для життя і здоров'я, пов'язана, як правило, із застосуванням поліцейських заходів превентивного характеру та примусу. Такі умови діяльності поліцейського характеризуються конфліктністю, напруженістю, швидкоплинністю та супроводжуються психологічними та фізичними перевантаженнями. Все це призводить до зниження працездатності поліцейського. Відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність Національної поліції України, поліцейський має право застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби, для забезпечення особистої безпеки та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання правопорушника. Застосування поліцією примусових заходів вимагає достатньої психофізичної підготовки. Тому необхідно формувати у поліцейського психологічну та фізичну готовність до застосування фізичної сили. Психофізичну готовність поліцейського до роботи в умовах ризику, експерти розглядають як поступовий і послідовний перехід від теоретичних знань до спеціальних тактичних навичок.

Психологічна готовність залежить, насамперед, від внутрішніх факторів і переконань; здатність ефективно діяти в ситуаціях небезпеки, раптовості, невпевненості, нестачі часу тощо. Основними сприятливими ознаками психологічної готовності поліцейського до застосування фізичної сили є: відсутність метушні, розсудлива поведінка, чітке, безпомилкове виконання наказів та команд, нормальний фізіологічний стан. Аналіз наукових праць та літературних джерел показує, що основними особистісними якостями, які визначають високу психологічну готовність працівника

поліції до застосування фізичної сили, є: впевненість у собі та своїй фізичній підготовці, розвинені емоційно-вольові та комунікативні якості, зосередженість, цілеспрямованість, розвинена навички планування, моделювання, програмування, оцінка результатів, гнучкість і високий загальний рівень саморегуляції. Психофізична готовність до застосування фізичної сили характеризує здатність поліцейського ефективно діяти в екстремальних умовах під час виконання покладених на поліцейського обов'язків, тобто відчувати просторово-часові особливості правопорушника, визначати його мотиваційну спрямованість і на основі цього, спрогнозувати поведінку правопорушника. Виходячи з вищевикладеного, можна стверджувати, що психофізична готовність поліцейського до ефективних дій при застосуванні фізичної сили являє собою сукупність теоретичних знань, до складу яких слід включати знання, зокрема поведінку, способи затримки правопорушника, психологічні процеси, формуються та розвиваються необхідні рухові навички та здібності, за допомогою яких застосування фізичної сили працівником поліції здійснюється з відносно більшою ефективністю. Таким чином, психофізична готовність працівника поліції до умов застосування фізичної сили, забезпечить емоційну стійкість, уважність, сміливість, рішучість, виконання прийомів технічно бездоганно, що сприятиме позитивному результату в різних. Послання цих якостей сприяє кращому формуванню психофізичної готовності поліцейського до застосування фізичної сили.

Одним із шляхів підвищення ефективності формування психофізичної готовності до умов застосування фізичної сили є доведення тренувальних вправ наближених до умов реального затримання чи відбиття нападу особи, надання їм психічної та фізичної напруги. Тренувальні бої – це спосіб, який вимагає, з одного боку, психологічної готовності до бою, прояву сили, спритності, швидкості, особливої витривалості, досконалого володіння технікою, тактичних основ, а з іншого – яким виховує всі ці якості в єдності.

На нашу думку, позитивними змінами у формуванні психофізичної готовності поліцейського до застосування фізичної сили є так звані «безумовні» тренувальні бійки, що характеризуються раптовістю, невизначеністю, швидкою зміною обставин, збільшенням темпу захисних дій проти правопорушника. Це сприятиме активності, розвитку психологічних якостей, психологічної та фізичної стійкості, витривалості поліцейського під час застосування фізичної сили до правопорушника. Ці тренувальні заняття необхідно використовувати відповідно до методичних принципів: безперервності та регулярності, поступового збільшення навантаження, єдності загальної та спеціальної фізичної підготовки відповідно до цілей фізичної підготовки. Таким чином, психофізична готовність поліцейського до умов застосування фізичної сили, забезпечить емоційну стійкість, уважність, сміливість, рішучість, технічно бездоганне виконання прийомів, що сприятиме позитивному результату в різних ситуаціях.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

---

1. Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських. Право і Безпека, 2017. № 3. С. 103–112. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2017_3_21.
2. Оптимізація навчально-методичного забезпечення підготовки поліцейських: пропозиції та реком. за результатами проведення круглого столу (16 груд. 2016 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. спец. фіз. підготовки. Харків, 2017. 18 с
3. Хрустальов Ю. В. Оптимізація психічної стійкості діяльності керівників органів внутрішніх справ на екстремальних умовах: дис. канд. псих. наук : 05.26.02. Київ, 2005. 192 с.
4. Закон України про «Національну поліцію» <https://zakon.rada.gov.ua> »

РОЗВИТОК ПРОБЛЕМИ ДЕРИВАЦІЙНИХ АНТОНІМІВ

Невід'ємним джерелом збагачення лексики мови є словотвір, завдяки якому утворюються нові слова на базі наявних у мові вихідних слів, а також визначають, як цілість дієвих правил в мові й шляхів, проте розділом мовознавства, який вивчає процеси утворення слів, словотвірну структуру називають Дериватологією. Проблематика дериватології була метою дослідження серед багатьох науковців та кожен з них мав власний погляд на цю проблему. Деривація, яку представляє Л. Н. Мурзін не робить відмінності між однією мовою та іншою на тій підставі, що мовлення – це життя мови. Життя мови протікає законами свободи від норм, тобто, на рівні мовлення мова отримує більший ступінь свободи. Це означає що лексична одиниця “Здатна одягатися в будь-який граматичний одяг, а граматику, образно кажучи, одяг безрозмірний” [1, с. 42]. У цьому сенсі будь-яка позамовна категорія може бути представлена за допомогою будь-якої з наявних у мові маски. Оскільки одиниці мови реально функціонують у мові, вони зазнають змін, перетворюються, переходять друг в друга, тобто. піддаються транспозиції, це у певному сенсі стирає з-поміж них грані аспекти функціонування. Це дозволяє зробити висновок про універсальному характері деривації, з одного боку, оскільки вона виходить за межі одного рівня мови й стає міжрівневою категорією. З іншого боку, вона зрівнює в функціональному сенсі мовні одиниці різних рівнів: фонему, морфему, лексему тощо. Основи положення теорії деривації стосуються розмежування статичної та динаміки в синхронній мові. Традиційно в лінгвістиці розглядають два напрямлення у вивченні мови: діахронне та синхронне. В діахронному аспекті мова наділяється такими властивостями, як динаміка та розвиток. У синхронній мові характеризувалася іншими параметрами: системністю і відсутністю фактора часу [1, с. 4]. Глибина та широта поглядів Л. Н. Мурзіна дозволила йому поєднати два принципово різних напрями в лінгвістиці – статистичний та динамічний за принципом додатковості. Характеризуючи предмет дериватології, підкреслював його діалектичну природу: “Якщо мова є система комунікативних знаків та правил їх використання, з одного боку, та функціонування цієї системи у формі створення різного роду комунікативно значущих одиниць – з інших, то мовознавство як наука повинна поєднувати у собі два напрями – системологічний та дериватологічний” [1, с. 25]. При цьому мовна система продовжується в процесі мовленнєвої творчості, не лише як результат, а й характер попередніх актів деривації. Тому системологія та дериватологія взаємодіють та поєднують в рамках науки про мову. Дериваційна теорія досі є необхідним лінгвістичним напрямом, оскільки цілком відповідає, за Є. С. Кубряковою, сучасним принципам розвитку лінгвістики: антропологізму, експланаторності, експансіонізму, неофункціоналізму [2, с. 78]. Досліджуючи природу мови та мовної діяльності, вона багато в чому пояснює мовні процеси.

Уперше, термін “дериваційні антоніми” уперше були охарактеризовані в дослідженнях А. Н. Тіхонова та С. А. Емельянової [3, с. 48]. Але термін “дериваційні антоніми” покриває більшу кількість об'єктів: відбиту антонімію, антонімію формантів та енантіосемію [4, с. 60], хоча сам він як опозиція лексичним (однокорінним) антонімам певною мірою є умовним: похідні антоніми, як і непохідні, - повноцінні лексичні одиниці. Аналіз словотвірної антонімії пов'язаний з поняттям відтворення, яке було введено і неодноразово використовувалося В. В. Виноградовим насамперед щодо омонімії. Він підкреслював, що у переважній більшості випадків вона є омонімією «відбитою» (наприклад, омонімія віддіслівних іменників) [5, с. 74-81]. “У визначенні семантичного зображення підкреслимо насамперед такий найважливіший компонент, як “відтворення”. Це означає, що в силу морфемної спільності та категоріальної оформленості похідні слова завдяки системній організації лексики мають здатність відтворювати смислову структуру вихідних слів. Слід наголосити, що будь-яке

словотворче “відтворення” не тільки повторює, а й перетворює семантичну структуру слова, що виробляє слова у напрямі, заданому типом деривації. Це поширюється і на відбиту антонімію, під якою зазвичай розуміють «продовжену» у похідних антонімію непохідних слів. Таким чином, термін «відбита антонімія», що вже став загальноприйнятим є досить умовним, насправді практично вся зона словотворчої антонімії може бути охарактеризована як прояв семантичного відображення. з точки зору М. Х. Шхапацевой, антоніми можуть виражати поняття, дії, ознаки об’єктивної дійсності: *ознаки температури (холодно-жарко); ознаки ваги (легкий-тяжкий); протилежність короткій-довгий; час (рано-пізно); колір (яскравий-тьмянний); розмір(великий-малий); емоційний стан (радість-горе); кількість (дати-зменшити); простір (вгору-вниз, захід-схід); почуття (любов-ненависть,); відчуття (гіркий- солодкий)*. Необхідно відзначити, що виявлення антонімів-похідних досить складний та трудомісткий процес. Найбільшу складність є той факт, що вихідні слова найчастіше бувають полісемантичні та різні похідні реалізують різні значення вихідного слова. Отже, теорія деривації сприяла становленню низки теоретичних проблем, вирішення яких у рамках таксономічної лінгвістики було неможливо. Вона послужила стимулом до створення нових лінгвістичних напрямків, у центрі яких стоїть людина, – лінгвокогнітології, текстології, типології.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

---

1. Мурзин Л. Н. “Основы дериватологии”, “Перм”, 1984. 56 с.
2. Кубрякова С. С. “ Типи мовних значень семантика похідного слова”, “Наука”, Москва 1981. 179 с.
3. Верба Л.Г. “Порівняльна лексикологія англійських та українських мов”, видання четверте, перероблене та доповнене, Вінниця, “Нова книга”, 2008. 248 с.
4. Ганич Д. І., Олійник І. С. “Словник лінгвістичних термінів”, Головне видавництво видавничого об’єднання, Київ, “Вища школа”, 1985. 360 с.
5. М.П. Кочерган “Загальне мовознавство” підручник, Київ, Видавничий центр “Академія”, 1999. 285 с.

*Липка Ю.О.,
студентка факультету іноземної філології,
Семенюк А.А.,
к. ф. н, доцент кафедри практики англійської мови.
Волинський національний університет ім. Лесі Українки*

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Як невід’ємна частина культури словникової запас мови накопичує і передає з покоління в покоління особливості національного світогляду. Аналізуючи лексикографічний матеріал, який найбільш влучно відображає свідомість народу, ми можемо отримати краще уявлення про стереотипи поведінки, цінності та переконання, які поділяють корінні носії англійської мови.

Актуальність дослідження зумовлена посиленням інтересом до розробки проблем взаємозв’язку мови та культури, які ставлять своєю метою комплексне й всебічне дослідження традицій мовних носіїв, їх звичок, внутрішнього світу, побуту, а також форм і засобів їх вираження, що й зумовлює актуальність дослідження співвідношення “гендер” і “мова” на рівні фразеології.

Метою даної роботи є дослідження та аналіз репрезентації образу жінки в англійських фразеологізмах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Невпинний розвиток мови та постійне збагачення її лексичного запасу завжди привертало увагу багатьох лінгвістів. Так, безцінним для фразеології є внесок В. В. Виноградова [2], який створив класифікацію фразеологічних одиниць та О. В. Куніна [1], який розробив курс фразеології сучасної англійської мови.

Фразеологізми – це стійкі словосполучення, готові до використання, які не створюються в мовленні, а відтворюються в сталому вигляді з фразеологічного запасу мовця. Дослідження у сфері гендерної лінгвістики призвели до усвідомлення того факту, що гендерний чинник у фразеології посідає значне місце в лексикології англійської мови, оскільки фразеологія описує зміни, що відбуваються у динаміці, а також суспільні орієнтири, що змінюються з часом. Фразеологічні одиниці з гендерним компонентом функціонують у багатьох сферах соціального буття, оскільки краще за інші мовні реалії відображають безпосередній бінарний зв'язок людини, культури та мови. Аналізуючи фразеологічні одиниці, ми проглядаємо, наскільки гендерний аспект, як ніяке інше соціолінгвістичне явище, тісно пов'язаний із нормами, традиціями, менталітетом суспільства [3, с. 1506]. Дуже продуктивним полем для виявлення світогляду мовленнєвої групи, а також її упереджень і стереотипів є репрезентація образів жінки та чоловіка в ідіоматичній системі.

Поняття “жінка” поєднує у собі весь спектр знань про жінку: як істоту жіночої статі різного віку (від немовляти, дівчинки, до літньої жінки), як особистість, як суб'єкта, що виконує різні соціальні ролі (мати, дружини, сестри, дочки тощо).

Аналіз на матеріалі словників “Oxford Dictionary of Idioms” та “The Free Dictionary by Farlex” показав, що гендерна номінація жінки в англійській фразеології налічує ряд іменників (*woman, girl, mother, daughter, wife, mother-in-law, grandmother, aunt, niece, Ann* тощо), які виражають і позначають зовнішній вигляд, характер, інтелект, рід заняття, вік і соціальний статус особи жіночої статі, до прикладу:

1. **Зовнішність:** *the belle of the ball* – найкрасивіша жінка; *plain Jane* – некрасива жінка; *a glamour girl* – дуже гарна дівчина; *peaches and cream* – жінка з блідим обличчям і рум'яними щоками; *a bit of all right* – симпатична жінка; *mutton dressed as lamb* – стара жінка, яка одягається не по роках. Слід зазначити про явний стереотип у культурі, за яким красу та привабливість вбачають бажаним атрибутом кожної жінки, проте для чоловічої зовнішності вони не є важливими.

2. **Характер:** *a Renaissance woman* – освічена багатостороння жінка; *a woman of few words* – неблаготворна жінка; *a woman of the world* – та, яку важко здивувати; *Lady Bountiful* – жінка, яка займається благодійністю лише задля привернення уваги; *a big girl's blouse* – боягуз; *a woman of the streets* – легковажна жінка; *man-eater* – серцеїдка; *a faint heart* – тендітна натура; *a woman on a mission* – цілестрамована жінка.

3. **Вік:** *an old girl* – стара жінка; *somebody's old woman* – чиясь дружина або мати; *old trout* – стара лайлива жінка; *at your mother's knee* – дівчина в юному віці.

4. **Соціальний статус:** *alpha girl* – популярна дівчина-підліток; *daughter of the manse* – дочка міністра; *blue-eyed girl* – улюблениця; *a big woman on campus* – успішна студентка, яку всі знають; *the first lady* – перша леді, дружина президента; *born under the rose* – позащлюбна дитина; *trophy wife* – дружина-трофей; *a bachelor girl* – самотня, незаміжня дівчина.

5. **Рід занять:** *the angel in the house* – дружина, яка дбає про домашній затишок; *a woman-writer* – письменниця; *girls in blue* – жінка-поліцейській; *the cover girl* – дівчина з обкладинки; *a woman of letters* – листоноша; *a girl Friday* – надійна секретарка; *a weather girl* – ведуча прогнозу погоди.

Результати аналізу мовного матеріалу показують, що характеристика жінки має два вектори: з одного боку позитивна оцінка, а з іншого – негативна. Мотиви позитивної оцінки жіночої зовнішності у різних соціумах, певна річ, мають різні підстави. В англійській мові найбільш частотними виступають такі мотиви:

а) Психологічний (здатність привернути увагу, інтерес): *the belle of the ball* – найкрасивіша жінка; *drop-dead gorgeous* – вбивчо красива; *(as) red as a cherry* – з красивим рум'янцем.

б) Утилітарний (корисливість, бажання вигоди): *a gold-digger* – жінка, що шукає вигоду; *man-eater* – серцеїдка.

в) Естетичний (здатність приносити чуттєву насолоду): *bunny girl* – дуже приваблива офіціантка; *call-girl* – дівчина за викликом; *hot stuff* – гарна тютючка.

Щодо негативної оцінки жінки, то вона виявляється у психологічних аспектах характеру:

а) Підступність: *nasty woman* – огідна жінка; *dishonest woman* – непорядна жінка; *Lady Muck* – неприємна підступна жінка; *slyruss girl* – хитра дівчина.

б) Упертість та свавілля: *bitch kitty* – вперта жінка з важким характером; *old trout* – стара лайлива жінка.

в) Схильність до лестоців: *a woman inconstant in love* – легковажна жінка; *scarlet woman* – розпусниця; *a fallen woman* – пропавша жінка; *lady of easy virtue* – жінка з низьким соціальним статусом.

г) Недолугість: *dumb Dora* – недоумкувата, дурана; *a dolly bird* – молода дурна дівчина.

Таким чином, фразеологізми з позитивною і негативною репрезентацією образу жінки співіснують у одній системі. З проаналізованого матеріалу можемо дійти до висновку, що хоч ідіом із позитивною оцінкою доволі багато в англійській мові, проте негативна оцінка домінує в описі образу “жінка”.

На базі досліджуваних одиниць із вибірки чітко проглядаються моделі, за якими утворюються фразеологізми на позначення жінки. Найхарактернішими паттернами англійських фразеологізмів на позначення жінки є: **Adj+N**: *a glamour girl, plain Jane, old trout, alpha girl, a faint heart*, а також **N+N**: *peaches and cream, cover girl*. Трапляються у вибірці й інші моделі: **Prep+N+Prep+N**: *the belle of the ball, a woman of the streets* або ж **Adj+N+N**: *a big girl's blouse*.

Образ “жінка” описують такі риси як: краса, жіночість, сім’я, ведення домашнього господарства, любов, бережливість, крихкість. Для реалізації цього змісту гендерна складова проходить три рівні концептуалізації [3, с.1507]:

1. **Семантичний рівень**: семантичне розкриття гендерного компонента в фразеологізмі. Цей компонент може бути виражений явно та неявно (наприклад, *alpha girl* – популярна дівчина-лідіток; *a woman-writer* – письменниця).

2. **Асоціативний рівень**: значення фразеологізму розкривається за допомогою низки компонентів, які, разом із гендерною складовою, створюють асоціативне сприйняття фразеологічної одиниці.

3. **Концептуальний рівень**: відбувається формування певних характеристик жінок, нових гендерних значень, гендерних стереотипів і гендерного поняття “жінка”.

Висновки. Фразеологічна одиниця містить у собі компонент соціально-культурної інформації, яка допомагає дослідити культуру будь-якої нації. В англійській фразеології знайшли відображення особливості англійського суспільства, світогляд народу та соціальне ставлення до жінок. Найхарактернішими моделями фразеологізмів на позначення рис і якостей жінки є **Adj+N**, **N+N**, **Prep+N+Prep+N** та **Adj+N+N**. Проаналізований матеріал дає підстави для висновку, що багато англійських фразеологізмів, що репрезентують образ “жінка” містять позитивну оцінку її рис характеру, зовнішності, інтелекту, вміння вести домашнє господарство. Проте з іншого боку, є знаний ряд ідіом, яким властиве стереотипне і упереджене ставлення до жінки.

ЛІТЕРАТУРА

---

1. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография: навч. посіб. Москва: Наука, 1977. 312 с.
2. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. Москва: Высшая школа, 1996. 197 с.
3. Zafarova N. N. Gender Conceptualization of English Phraseological Units. International Journal of Advanced Research. 2016. С. 1503–1508. URL: <http://dx.doi.org/10.21474/IJAR01/1646>
4. Oxford Dictionary of Idioms. Oxford: Oxford University Press. 2004. 2nd Edition. URL: <http://ngoangu.vimaru.edu.vn/wp-content/uploads/documents/Oxford-Dictionary-of-Idioms-1.pdf>
5. The Free Dictionary by Farlex: веб-сайт. URL: <https://www.thefreedictionary.com/>

МЕТАФОРА В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ ДЖОАН РОУЛІНГ)

Книги про Гаррі Поттера були видані мільйонними тиражами, переведені на шістдесят мов світу, включаючи англійську, латинську, давньогрецьку і різні діалекти. У зв'язку з цим цікаво буде розглянути аналіз рішень і стратегій перекладачів книг про Гаррі Поттера на різні мови світу.

Для того щоб зробити текст книги більш зрозумілим для американського читача, редактор американського видання "Scholastic" вніс у текст книги про Гаррі Поттера деякі зміни в лексиці, наприклад, "crumpets - English muffins", "jelly - Jell-O", "jacket potato - baked potato", "treacle toffee - treacle fudge" [3, с. 124], орфографії ("mum – mom") і граматики ("got fond - grown fond", "he's got flu - he's got the flu", "teddy - the teddy", "shift the slime - get the slime off", "end of term - end of the term") [4, с. 89].

Для більш колоритної передачі образів героїв Роулінг використовує різні метафоричні конструкції, порівняльні зврати, що дозволяє проводити аналіз даних засобів виразності не тільки з позиції культурології, а й лінгвістики загалом. Питання про порівняльний аналіз метафори та порівняння на основі даного твору пов'язаний, з одного боку, з рішенням самої Роулінг вибирати ті чи інші засоби для опису героїв, а з іншого, зі способами та видами передачі образності в романі.

Одним з найважливіших показників подібності порівняння та уособлення упродовж багатьох століть було перенесення ознак з одного предмета на інший, проте про принципові відмінності ніхто не згадував.

У граматиці їх відносять до підрядних обставинних пропозицій порівняння або до підрядних порівнянь способу дії [2, с. 42]. До них відносяться і додатки з сполуками as if, as though, а також обставини способу дії з цими ж сполуками. Тут важливо зазначити, що суттєва різниця за формою між порівнянням явищ реальності та образності не існує, є лише відмінності в семантиці.

В ході аналізу англійської семантичної лексики, до якої Дж. К. Роулінг вдається при створенні метафор у своїх творах, було встановлено, що ядро цього семантичного поля включає два розряди назв:

1. Загальні позначення тіла/частин людського тіла: "ankle"; "arm"; "back"; "Beard"; "body"; "chest"; "chin"; "ear"; "eye"; "face"; "finger"; "fist"; "foot"; "forehead"; "hair"; "hand"; "head"; "knee"; "leg"; "mouth"; "nose"; "shoulder"; "skin"; "skull"; "wrist" etc.; [5, с. 178].
2. позначення внутрішніх органів та субстанцій ("blood"; "bone"; "heart"; "stomach"; "liver"; "lung"; "muscle"; "Stomach"; etc) [3, с. 92].

Образне порівняння, на відміну прямого, формується з урахуванням реального, проте у своїй співвідносності явища несхожі, котрий іноді прямо протилежні, стосовно друг до друга, які встановлює сам говоритель. Щодо метафор основним показником образності стає використання Роулінг протиставлення двох об'єктів за допомогою слова is. Основою таких метафор може бути зіставлення образів, введене визначниками порівняння as/like: у цьому випадку формулою порівняння буде A is like B, а метафора – A is B [9, с. 58].

«Ти персик!» Усі ми чули цей вираз, і це гарний приклад того, що ми називаємо метафорою. Метафора це фігура мови, в якій слово чи фраза, що позначають один вид об'єкта чи дії, використовується на місці іншого, щоб запропонувати подібність або аналогію між ними: особа, до якої звертаються «ти персик», прирівнюється до персика, припускаючи, що ця особа приємна або чудова так, як персик приємний.

Багато звичайних слів, які ми використовуємо щодня, спочатку були яскравими образами, хоча зараз вони існують як мертві метафори, первісна влучність яких втрачена. Слово ромашка, наприклад, походить від давньоанглійського слова, що означає «денне око». Променевий вигляд ромашки, що відкривається і закривається разом із сонцем, нагадує око, що відкривається вранці і закривається вночі. Вираз «час летить» також метафоричним, коли час ототожнюється з птахом.

Висновки

За результатами проведеного дослідження на тему: «Метафора в англійській та українській мовах (на матеріалі творчості Джоан Роулінг)» можна зробити висновок, що метафора – один із найважливіших тропів в українській та англійській мовах. Багато метафор використовується людьми щоденно, вони ввійшли в мову як «мертві метафори». Дослідження метафор є досить актуальним, адже на цю тему ведеться багато суперечок, проте мало хто досліджував метафору саме в жанрі фантастика. У серії романів про Гаррі Поттера Дж. К. Роулінг часто звертається до мовних тропів, зокрема: до епітетів, метафор, порівнянь. Метафори у романах письменниці широко розкриті та часто зустрічаються. Метафори мають свої відгалуження: уособлення і персоналіфікація. Обидва явища досліджені на тому ж рівні, що і сама метафора. Метафора, як мовне явище, популяризується в сучасному світі. Її вживання стає дедалі частішим. Для написання художніх творів, особливо фантастичного жанру треба ретельно готуватися і звертати увагу на мовні явища української та англійської мов, щоб твір був «живим».

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 711 с
2. Різні параметри концептуалізації і тлумачення метафор у західному мовознавстві. Лінгвістичний вісник. 2016. Вип. 6. С. 25–40. March 2016 Olena Yasynetska. Horlivka Institute for Foreign Language
3. Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher's Stone.— London: BLOOMSBURY, 1997.
4. Harry Potter and the Chamber of Secrets: London, Bloomsbury, 1998.
5. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban: London, Bloomsbury, 1999.
6. Гаррі Поттер і Філософський Камінь. Автор: Джоан Ролінг. Переклад Віктор Морозов. ISBN: 9789667047399. Серія: Гаррі Поттер (українською)
7. Гаррі Поттер і Таємна кімната Переклад Віктор Морозов. Серія: Гаррі Поттер (українською)
8. Гаррі Поттер і в'язень Азкабану. Переклад Віктор Морозов. Серія: Гаррі Поттер (українською)
9. Ivanova S. V. Lintvokulturologicheskii aspekt issledovaniya Yazykovykh edinits: diss. ... d-ra filol. nauk: 10.02.19. Moscow: RGB, 2005.

Яловега Р.В.,
*старший викладач кафедри базових та спеціальних наук
Інституту розвитку освіти*

МУЗИЧНИЙ СВІТ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Перш за все хочеться дійти до витоків тих чинників, які дали нам талановиту поетесу, музиканта, митця, що об'єднала музику та слово воедино. Адже геніями не народжуються – ними стають. Так само і Леся Українка пройшла довгий та нелегкий шлях, вбираючи в себе вплив від оточення, родинного кола, друзів, зазнавши багато горя та смутку і в боротьбі з ними давши нам те творче полотно, яким ми захоплюємось та яке продовжує залишатись унікальним до сьогодні.

Дитинство Лесі було зіткане із суцільних захоплень. Вона захоплювалася рідними краєвидами, мелодійністю рідної мови, гармонією української пісні, величчю Шевченкового «Кобзаря», віртуозністю гри гомерів України – кобзарів, самобутністю волинської вишиванки, могуттям органної красою й грізністю морської стихії, обдарованістю рідного народу, його історією.

Почалося все це із захоплення декламацією. Леся в 6 років завчасі і декламує будь-який вірш, котрий «попадеться їй під руки», найохочіше – «Русалку» Адама Міцкевича в перекладі Панька Куліша.

Отже, найперше захоплення Лесі – захоплення царицею красного письменства – поезією. Світ захоплень Лесі стрімко прогресує. Як засвідчують біографи, у 6 років вона вишиває батькові сорочку. Подаровані їй ножиці й гольник вона пильнує більше, ніж усякі забавки. В наступні, вже

більш дорослі роки, Леся вишивала багато, навіть тоді, коли хвора рука була вся перебинтована. А в перервах цієї роботи висаджувала Леся квіти на клумбу – а там знову за вишивання... Трете захоплення Лесі – народна пісня. «Народна пісня ішла поруч неї всюди, як вірний друг», – знаходимо у спогадах Марії Деркач [6]. Хоча в дитинстві вона ще не може опанувати складні мелодії, але однаково цілими днями і вечорами допізна захоплено виспіває пісні разом з Ольжиною мамкою (годувальницею) Мотрею Дяченко.

Захоплення усною народною поезією, піснею, зокрема колядками, яких вона знала безліч, привело до ширших зацікавлень фольклористикою. Уже дорослою цікавилися Леся, чи колядують у Болгарії і чи подібні їх колядки до українських. Як і способи запису народних пісень? Бо народних мотивів вона знає силу-силенну, та не відає методів їх записування. Як і збірники німецьких та французьких народних пісень? Чи не можна придбати етнографічні часописи «Живая старина» і «Этнографическое обозрение». «Хотіла б видати узори татарські». «Я шукала в збірниках болгарських ліричних пісень, та не знаходила» [8]. Ці та інші зацікавлення, а вони переважно фольклорно-етнографічного характеру, уже незабаром виливаються у конкретні наукові результати.

У другій половині XIX ст. на всій Україні існувало лише кільканадцять інтелігентних родин, де панувало українське слово і дітей виховували в душі рідної культури. Велика сім'я Косачів належала до цієї хороброї, невеличкої громади лише завдяки Ользі Петрівні Драгомановій (Олені Пчілці). В драгоманівській родині в Гадячі міцно зберігали національні традиції, завжди були в пошані рідна мова й рідна пісня. Вони мали вирішальний вплив на Олену Пчілку, а через неї і на її доньку Лесю. Недарма ж вона сама казала про це історик літератури О. Огоновському: «В дітей мені хотілось перелити мовою душу й думки, – і з певністю мушу сказати, що мені це вдалося. Не знаю, чи стали б Леся й Михась українськими літераторами, коли б не я»[3].

Своє захоплення народною творчістю Олена Пчілка передала дітям. Вони зростали без гувернерів, в атмосфері народного побуту, української обрядовості, їздили разом із нею до селян записувати зразки усної народної творчості. Окрім того, змалку Леся була добре обізнана з фольклористичною діяльністю дядька Михайла Драгоманова, його друзів і однодумців – Миколи Лисенка, Михайла Старицького, Павла Чубинського, Володимира Антоновича та інших. Тож не дивно, що з роками, розуміючи, що може прислужитися справі збереження традицій української культури, Леся Українка сама почала записувати народні пісні. До того ж, маючи спеціальні музичні знання, вона здійснила унікальні записи мелодій до тих словесних текстів, які на той час уже були зафіксовані іншими фольклористами, і додала нові.

Леся Українка зазначала: «Щодо пісень українських, то не знаю, чи ще в якому домі панському співалось їх так багато, як у нашому. Найчастіше лунали вони, як приходили «гигієнки». Це були дівчата й молодіці, що восени приходили по черзі на порядки « в двір» і співали проміж ділом, таки в «горницях», де путалися і ми, діти. Одна скінчить, друга починає. Тиждень відбудуть одні, на другий приходять інші. І знову хоч цілий збірник записав би етнограф! Я до сеї пори знаю безліч таких галицьких пісень. Між ними багато таких, що вже тепер їх не співають» [7].

У п'ятирічній Лесі Олена Пчілка помітила вроджену музикальність. У жовтні 1876 р. в Києві вона купила рояль Л.М.Драгоманової для Лесі” [27, 29]. Дівчина починає вчитись грати на ньому і виявляє неабиякі музичні здібності: „Дуже любила Леся музику і була до неї вельми здатна” [1, 43]. „Тьотя Саша (Олександра Антонівна Косач-Шимановська) була першою вчителькою музики» [4,37], – згадує сестра письменниці Ольга Косач-Кривинюк.

Взимку 1882-1883 рр. у Києві Леся відновила музичні заняття. Її вчителькою стала професійна піаністка Ольга О'Конор, перша дружина Миколи Лисенка, близького друга сім'ї Косачів. І цього року навчання тривало недовго – тільки одну зиму, але завдяки майстерності педагога і музичним здібностям учениці було досягнуто значних успіхів. Леся, за словами її матері, навчалась грати «з толком і добрим смаком» [5, 95], вчителька зуміла прищепити їй необхідні професійні навички фортепіанної гри. Дівчина оволоділа технікою гри настільки, що могла вільно читати доволі складні твори класичного репертуару, виконувати в колі близьких друзів окремі сонати Бетховена, ноктюрни і вальси Шопена, п'єси Шумана, Шуберта та ін.

Олена Пчілка так характеризує гру чотирнадцятилітньої Лесі: «Вона дуже добре, цілком не попанянському грає на фотепіяні, особливо українське, грає й інші речі, і це ж тільки одну зиму бравши лекції музики» [4, 58-59].

Сама навчившись майстерно грати і компонувати на фортепіано. Леся навчала цьому мистецтву своїх сестричок, найбільш успішно – Оксану, бо та, як полюбляла говорити її навчителька, «мас добрі вушка і лапки» [10].

Очевидно, Леся не знала, що для неї це було останнє безтурботне, справді радісне літо. Не знала, що прощається з найкращим періодом свого життя. Операція лівої руки...і тепер клавіші — лише мрія. В історії світової літератури можна знайти чимало прикладів, коли музика була для письменника могутнім і дійовим імпульсом творчості. Свій біль розлуки з улюбленим інструментом поетеса вилила в елегії «До мого фортепіано».

Елегія означає мінору пісню, сповнену смутку і журби. Бо й справді було чого журитися ліричній героїні вірша: музично обдарована дівчина, яка і дня без фортепіано прожити не може, мусить через хворобу руки розпрощатися з ним і то назавжди. Це була, мабуть, найбільша її драма. Саме такими обставинами зумовлена поява елегії «До мого фортепіано». Найперше, на що звертаєш увагу під час читання поезії, — це одухотворене трактування музичного інструмента. Фортепіано для Лесі — це жива істота, з якою можна розмовляти, якій можна довіряти сокровенні таємниці, яка не зрадить, а розрадить. Тому, власне, такі, сердечного характеру, звертання до нього: «мій давній друже!», «друже давній, вірний», «любий друже мій».

Коли настав час неминучої й тяжкої розлуки, мимохідь пригадується та щаслива з недавнього (і давнього теж) минулого пора, коли в тихе надвечір'я юна музика сідала за улюблений інструмент.

*Коли я смуток свій на струни клала,
з'являлась ціла згряя красних мрій,
веселкою моя надія грала,
далеко линув думок легкий рій* [9,68].

В останній строфі поезії-елегії лірична героїня в журбі, з почуттям болю від розлуки прощається з повірником її почуттів та дум, залишившись у стані розпачу і невимовної туги:

*Зостанешся ти в самоті німій,
А я не матиму, де дітися з журбою...* [9,68].

Про музичне обдарування найстаршої сестри, про її любов до музики, її музичний світ оповідає Ізидора Петрівна: «Не всі, хто знав Лесю-поетесу, письменницю, знають, яка то була ще й в інших багатьох відносинах виключна, особлива, щедро природою обдарована людина. Наприклад, Леся мала неабиякий хист до малювання і музики, та той хист, на жаль, їй не судилося розвинути через хворобу, що з нею Леся боролася роками. Музику Леся дуже любила і грала добре, та блискучої техніки не мала, бо техніка набувається вправами: віртуози-піаністи, як відомо, вправляються по декілька годин денно, а Леся фізично не в стані була часами просто сидіти, а бували періоди, коли їй приходилось місяць і більше лежати в гіпсі (у «липких кайданах», як вона це називала). Проте її гра на п'яно була дуже хороша. Грала вона гарні класичні речі або народні українські пісні, у виконання яких вкладала багато душі і почуття. А часом навіть грала якісь свої власні імпровізації. Лесину музику я теж пам'ятаю від свого дитинства, бо вона тоді, залишаючись зі мною, багатенько грала. Часами я просила Лесю заграги для мене — тоді вона грала щось веселеньке «до скоку», а часами я казала: «ну, тепер заграй для себе», — бо якимось дитячим інстинктом розуміла різницю між тим, що вона грала в присутності когось, і як грала, коли залишилася сама, без сторонніх слухачів. Я ж і тоді слухала її, сидячи тихенько, не перешкоджаючи» [2, 69].

Та на цьому діалог Лесі з музикою не завершився, а навпаки: стосунки з музичним мистецтвом ставали все тіснішими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

---

1. Бутич І. Леся Українка. Документи і матеріали 1871-1970. – К.: Наукова думка, 1971. – 486 с.
2. Денисюк Іван, Скрипа Тамара. Дворянське гніздо Косачів – Львів: Академічний експрес, 1999 – 269 с.
3. Козуля О. Дочка Прометея : [Постать Лесі Українки в історії України] // Козуля О. Жінки в історії України. К., 1993. С. 84-89.
4. Косач-Кривинюк О.П. Леся Українка. Хронологія життя і творчості. – Нью-Йорк, 1970. – 927 с.
5. Костенко А.І. Спогади про Лесю Українку / Упорядкув., вступ. ст. та комент. А.І.Костенка. – Вид. друге, доповн. – К.: Дніпро, 1971. – 484 с.
6. Листи Ольги Косач-Кривинюк до Марії Деркач / Публ. і вступ. ст. “Подвиг сестри Лесі Українки” // Дзвін. – 1995. - №5. – С.105-121.
7. Пчілка Олена. Годі, діточки, вам спати!: Вірші, оповідання, казки, фольклорні записи: Для дошк. та мол. шк. віку / У поряд, та передм. О. М. Таланчук; Худож. І. І. Литвин.— К.: Веселка, 1991.— 334 с.
8. Товтин Н. Нерозривний зв'язок життя і творчості Лесі Українки з музикою. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tovtin.blogspot.com/2014/12/blog-post_17
9. Українка Леся. Збір. тв. У 12 т. Т. 1 / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1975.– 448 с.
10. Українка Леся. Збір. тв. У 12 т. Т. 10 / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1978.– 543 с.

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Vitalii Koval

Postgraduate student of the Department of Philosophy

ZSU n.a. Ivan Franko

Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-7469-4119>

vitalij.koval.kvo@gmail.com

"VIRTUALITY" OF HUMAN BEINGS IN THE COMMUNICATION PROCESSES OF SOCIETY

Topicality. Modern human of the XXI century is a previously non-existent type of social information personality. On the one hand, we have followed the social structure of interaction of the whole path of human development, and on the other - we are forming a new, informational reality, which every year becomes the main dimension of interaction in society. The main feature of the information society is the active use of information technology, accelerating interaction within real and virtual space. According to changes in standard processes of interaction, personal habits and actions change. As noted by Kant, human is a resident of two worlds: the world of nature, perceived by the senses, and the world of freedom, which is comprehensible [1]. Freedom is independence from the defining causes of the natural world. Modern social phenomena are derived from human freedoms, but have a natural origin, because human has formed his own society throughout its existence. The possibility of existence in the world of freedom has given human many ways to express himself, which has led to rapid changes at the level of society. That is why the conditions that have developed in recent decades have shaped the existing information world. The role of communication in this model is decisive, because it is the interaction between units of society is a determining factor in the synergy of social processes.

Degree of research of the problem. Such scientists as I. Kant, O. Dzioban, S. Datsyuk., V. Okorokova, L. Sanduyuk, S. Symonenko, O. Sulim, M. Shmigol, N. Shchubelka, Y. Yushkevich. Scientists have drawn attention to the phenomenon of human place in the world, the concept of virtuality and social interactions, including communications.

The aim of the article. Investigate the phenomenon of "virtuality" of human in the communication processes of society, define the concept of "virtuality", what changes it leads to and explore the role of communication processes in the formation of this phenomenon.

The modern world is a multilevel hierarchical formation with a complex structure. It is becoming increasingly difficult for human to exist in such a structure, which is expressed in the complexity of life, which leads to existential problems of finding meaning in life, difficulties in socialization and self-realization. With the advent of information technology, services and devices have become only a supplement to traditional communication processes. However, with their rapid development, a person's need to be in the information environment has become more relevant than being outside it. Nowadays, virtual presence has become a fact of modern social survival and an expression of personal freedom of action. Socialization in modern society has found a new meaning, considered as information socialization [2]. Creating a virtual world of communication enables a person to be in the social world, to cope with existential challenges and to conduct effective social interaction with others. However, human encounters "virtuality", which is a qualitatively new phenomenon of social communication. Communication together with virtuality gives a person the opportunity to express himself in a comprehensive way.

The concept of "virtuality" can be defined as the relationship of a concept to a real object. Duns Skon noted that the concept of a thing contains empirical attributes not formally as some have features, but virtually.

He argues that all the qualities of being are virtually included in the essence. The first object of human intelligence is existing, because it contains two primacies, namely the primacy of society and the primacy of virtuality. Virtuality is a way of relating the essence to the being, not a nominal concept to the latter [3].

It is also important to distinguish between the concepts of "virtuality" and "virtual reality". The concept of virtuality is inherent in the association of certain concepts to a real object, such as a description of a person to his profile on a social network, but the "virtual world" will be a social network with information present in it. Immersion in virtual reality evokes new associations, the appearance of one image actualizes another. human unfolds the space of virtual reality, and this is done in the form of the movement of images in the flow of a virtual event [4]. Virtual reality created by information and communication technologies cannot be unambiguously included in either the world of objective or the world of subjective reality. It cannot be described only as an objective reality, as it is impossible to locate and record the non-objective set of all network connections that ensure its existence [5]. Therefore, virtual reality can be understood as a phenomenon characterized by a set of communicative connections and which is such as a communication tool, only with personal interaction, represented through virtuality.

The standard social model of society, without modern means of communication, is highly dependent on natural factors, where freedom of will is expressed to a lesser extent. The virtual world of communication allows self-expression, which expands the world of human freedom. Therefore, to some extent, human virtuality provides more opportunities for communication, interaction with society, but, on the other hand, distorts moral consciousness. According to Kant, moral consciousness is inherent in man, which testifies to the inherent nature of freedom, because there is responsibility for any action, even immoral, which indicates the presence of moral consciousness. The division into necessity and freedom separates the concepts of morality and immorality, which determines the existence of the world of personal freedom. Freedom is a property of person that transports him to the conceivable world: "freedom, if attributed to us, transports us to a certain intelligible order of things", "in freedom as a property of an intelligible being" [6]. That is why the concept of the world of freedom is reflected in the concept of "virtuality" of the modern world.

Conclusions. The modern world consists of a complex system of communication, which leads to a powerful interaction of society, which characterizes it as informational. The concept of "virtuality" is a sign of personal presence in the "virtual worlds", which form a special layer of the ultra-fast area of effective social interaction. human encounters the world of freedom, which allows him to express himself effectively, which leads to a high level of development of society, but also to existential problems. It is through communication that the existence of the modern information world takes place, so the development of communications is crucial in shaping society and human as a whole.

REFERENCES

---

1. Sandyuk L., Simonenko S., Sulim O., Shmigol M., Shchubelka N., Yushkevich Y. (2017). Fundamentals of philosophy. Center for Educational Literature. 412 p. [in Ukrainian].
2. Okorokova V. (2018). The model of the virtual human of the postmodern era. Philosophy and political science in the context of modern culture. Т.10. №1-2 (22). [in Ukrainian].
3. Datsyuk S. (2008). The theory of virtuality. 471 p. [in Russian].
4. Dzoban O. (2017) Modern virtual space: congeniality of virtuality and myth. Strategic priorities № 3 (44). [in Ukrainian].
5. Dzoban, O. & Sosnin, O. (2015). Informatsiine suspilstvo yak merezhevo-komunikatyvnyi prostir upravlinnia. Viche – Viche, 10, 7–13. [in Ukrainian].
6. Kant I. (2004). Analytics of pure practical reason. University. Pp. 21–120. [in Ukrainian].

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Білецька А.О.,

студентка 3 курсу.

Науковий керівник: Грекова М.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного,
адміністративного, екологічного та трудового права*

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МЕДІАЦІЯ, ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ

Медіація, як спосіб вирішення конфліктів на території України є досить новим і малодослідженим явищем. Але в європейській практиці спори вже тривалий час вирішуються за допомогою медіації. Даний спосіб вирішення конфліктів являє собою добровільний порядок вирішення спорів за допомогою переговорів між сторонами конфлікту за участі певного посередника [1, с. 187].

Аналіз медіації, як альтернативного способу вирішення конфліктів наразі досліджує певне коло науковців, серед яких можна відзначити роботи: Т. М. Худякової, В.В. Резнікова, О.Г. Середи, Н.В. Дараганова, Л.Д. Романадзе та інших.

Варто вказати, що актуальність даного питання полягає в тому, що на сьогодні КЗпП передбачено два способи вирішення трудових індивідуальних спорів – звернення до суду або до комісії по вирішенню трудових спорів. І як показує практика, обидва способи не є досить ефективними. Через перевантаженість судів процес вирішення спору може затягнутися на тривалий час, що часто не влаштовує сторін спору.

Що ж до комісії по трудових спорах, то даний механізм, як метод вирішення конфліктів був запроваджений ще в радянський період і слід відмітити, що з часом даний спосіб все більше втрачає свою ефективність. Наприклад, відповідно до КЗпП, дана комісія створюється на тих підприємствах, установах, організаціях, де є 15 і більше працівників. Але відповідно до статистичних даних Державної служби статистики України, у 2019 році 82% підприємств є мікропідприємствами, тобто кількість працівників є в середньому не більше 10 осіб [2, с. 404]. Тому працівники на таких підприємствах позбавлені можливості вирішення конфліктів за допомогою такої комісії.

Як вже зазначалося, медіація є досить популярним способом вирішення конфліктів на європейському просторі. Крім того, на міжнародній арені дане питання регулюється низкою нормативних актів, зокрема: Основоположне рішення Ради Європейського Союзу від 15 березня 2001 р. «Про місце жертв злочинів у кримінальному судочинстві» (2001/220/ЖНА), Рекомендації Ради

Європи «Про сімейну медіацію» № R (98) 1, Директиви 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. «Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах» та деякі інші [3, с. 404].

Вітчизняне законодавство не мало єдиного нормативно-правового акту, який би врегулював питання медіації, хоча у Верховній Раді за останнє десятиліття було зареєстровано декілька законопроектів. Останній проект Закону України «Про медіацію» було зареєстровано 19.05.2020 року. 16 листопада 2021 даний проект було прийнято Верховною Радою України. Тому варто відзначити, що після тривалого опрацювання проекту Закону України «Про медіацію» дане питання буде розвиватися відповідно до нового закону [4].

Варто звернути увагу на те, що в останньому проекті Трудового кодексу немає норми, яка врегулювала б питання вирішення спорів за допомогою медіації. Водночас, імперативна норма, щодо обов'язкового залучення комісії в разі її наявності, в даному проекті замінена на диспозитивну, відповідно комісія по вирішенню трудових спорів може залучатися за бажанням працівника [5].

Процедура медіації має вибудовуватися на добровільній згоді сторін щодо такого способу вирішення конфлікту, бажанням співробітництва на основі нейтральності та незалежності медіатора, який забезпечить конфіденційність та ефективність вирішення конфлікту [1, с. 188].

Медіатор при вирішенні спорів має бути незалежною та неупередженою особою, яка завдяки професійним навичкам та особистим якостям здатна дійти компромісу, який задовольнить обидві сторони конфлікту. Головне завдання медіатора полягає у тому, щоб забезпечити початок у переговорах між опонентами та сприяти ефективності і продуктивності таких переговорів. Крім того, особи які займаються посередництвом мають бути компетентними в даній сфері, мати належний рівень практичних і теоретичних навичок, який відповідатиме вимогам пов'язаних з їхньою акредитацією [3, с. 41]. Наприклад, поведінка медіаторів у Європі має відповідати Європейському кодексу поведінки для медіаторів, що затверджений на конференції в Брюсселі у 2004 році.

Також варто відмітити, що є випадки, коли медіатор не має права здійснювати посередницьку діяльність через конфлікт інтересів. Наприклад, якщо медіатор мав попередньо ділові або особисті стосунки з однією зі сторін, або ж пряма зацікавленість у фінансових результатах медіації [6, с. 79].

Тому з аналізу європейської практики по застосуванню медіації можна виокремити переваги медіації як способу вирішення конфліктів над судовим захистом.

В першу чергу це економія часу для обох сторін конфлікту, оскільки крім завантаженості судів сторони конфлікту можуть зловживати свої процесуальними правами та самостійно затягувати процес.

Наступною перевагою є те, що вирішення спору за допомогою медіації направлене на досягнення певного компромісу, вирішення, яке б задовільнило обидві сторони процесу. Рішення, що приймається судом, спрямоване на доцільність застосування певної норми до конкретної ситуації, тому таке вирішення справи інколи не є задовільним навіть для обох сторін конфлікту.

Третьою перевагою є те, що під час медіації все відбувається на добровільній основі двох сторін і зі збереженням повної конфіденційності. У судовому порядку, суть справи, за загальним правилом, є доступною і відкритою, що не завжди може задовольняти якусь зі сторін конфлікту.

Отже, медіація – це альтернативний спосіб вирішення конфлікту, що полягає у залученні третьої незалежної сторони – медіатора, який має забезпечити ефективне вирішення спору за допомогою компромісу. Медіація на сьогодні в Україні є необхідним процесом, з огляду на переваги даного способу над судовим вирішенням спорів та застарілим механізмом через комісію по трудових спорах. Через необізнаність громадян щодо наявності альтернативних способів вирішення трудових спорів, а саме медіації, даний процес не активно розвивається серед українців. Тому прийняття Закону України «Про медіацію» має посприяти розвитку медіації, як ефективного та результативного методу вирішення трудових спорів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бурак В. М. / Альтернативним способам вирішення трудових спорів необхідне законодавче забезпечення. // Університетські наукові записки. – 2017. - № 63 – с. 184-192.
2. Статистичний щорічник України 2019 [Електронний ресурс]. // Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2020/zb/11/zb_yearbook_2019.pdf
3. Серета О.Г. / Медіація (посередництво) як альтернативний спосіб вирішення трудового спору. // Право та інновації. – 2017. - № 2 (18) – с. 38-45.
4. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877
5. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67331
6. Дараганова Н.В. Медіація як один із альтернативних способів вирішення індивідуальних трудових спорів. Юридична наука. 2011. № 6. С. 77–83.
7. Корнесюк М.В., Жура В.А., Степанюк К.І. / Щодо питання про медіацію як альтернативний спосіб вирішення трудових спорів. // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2020. – Випуск 6, том 1. – с. 80-84.

*Милюк О.Ю.,
к.ю.н., доцент кафедри господарського права та процесу,
Сокол В.О.,
аспірант кафедри господарського права та процесу,
Університет державної фіскальної служби України,*

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ В УКРАЇНІ

Запит на застосування альтернативних способів вирішення господарських спорів значною мірою викликаний недосконалістю вітчизняної судової системи, що часто призводить до довгого та неефективного вирішення господарських спорів суб'єктів господарської діяльності та тягне за собою не виконання фінансових планів, нераціональне використання ресурсів підприємством, а це, в свою чергу, призводить до зниження темпів розвитку суб'єкта господарювання та негативно впливає на розвиток економіки держави в цілому. Не зважаючи на те, що медіація як один з ефективних альтернативний спосіб вирішення господарських спорів широко застосовується в країнах ЄС, Великій Британії, США та Канаді, даний правовий інститут в Україні перебуває на етапі свого зародження, що позбавляє суб'єктів підприємницької діяльності можливості застосовувати медіацію як спосіб вирішення господарських спорів на рівні з судовим захистом прав суб'єкту господарювання. У зв'язку з цим дослідження особливостей медіації як альтернативного способу вирішення господарських спорів та перспектив їх застосування у вітчизняній правовій системі є надзвичайно актуальним в умовах сьогодення.

Грунтовне дослідження теоретичних та практичних питань захисту господарських прав здійснено у наукових працях провідних українських вчених та юристів: Мамутова В. [1, ст. 219], Беляневича О., Задахайла Д., Щербини В., Барабаш Ю., Любченко Я., Кисельова Т., Клімова Г., Крестовської Н., Кузнецова Н., Притики Ю., Шевчука О. та інших. Проте варто зауважити, що саме питання застосування медіації як альтернативного способу вирішення господарських спорів вченими висвітлювалося лише фрагментарно, дані дослідження й мають важливе наукове і практичне значення, але в науковій доктрині відсутній фундаментальний правовий аналіз даного правового інституту. Враховуючи вимоги сьогодення, даний порядок вирішення господарських спорів потребує свого подальшого дослідження та удосконалення.

Основним способом вирішення господарських спорів, запропонованим державою, є судовий порядок. Проте, в світі значної популярності набирають альтернативні способи вирішення господарських спорів.

Альтернативне вирішення (врегулювання) господарських спорів – це група взаємопов'язаних процесів, за допомогою яких господарські спори (конфлікти) вирішуються без звернення до формальної системи судочинства.

Одним із провідних альтернативних способів вирішення господарських спорів є медіація. Саме слово «медіація» прийшло до нас із латинської мови (mediatio) та означає «посередництво». В міжнародному публічному праві медіація означає посередництво третьої (незацікавленої в результаті вирішення спору) держави у вирішенні спору двох суб'єктів міжнародного права, у приватному праві медіація – це один з альтернативних (позасудових) способів вирішення конфліктів, згідно з яким незалежний посередник допомагає сторонам приватного спору, досягти шляхом переговорів, добровільної та взаємовигідної угоди [2, ст. 23].

Проаналізувавши правову природу поняття «медіація» варто зазначити, що це спосіб вирішення господарських спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який задовільнив би інтереси і потреби усіх учасників конфлікту. На відміну від формального судового чи арбітражного процесу, під час медіації сторони доходять згоди самі – медіатор не приймає рішення за них [3, ст. 118].

Аналізуючи чинні норми законодавства України, варто зазначити, що інститут медіації та порядок її здійснення перебуває на етапі свого становлення.

Вагомим кроком у розвитку даного правового інституту в Україні стало внесення на розгляд Верховної Ради України Проекту Закону України № 2706 від 28.12.2019 року «Про медіацію», що мав закласти правовий фундамент даного способу вирішення спорів [4]. Проте, Проект Закону України № 2706 від 28.12.2019 року «Про медіацію» був відкликаний 04.03.2020 року. Не зважаючи на це, до Верховної Ради України було подано новий Проект Закону України № 3504 від 19.05.2020 року «Про медіацію» (далі – Проект Закону № 3504). 15.07.2020 року даний Проект № 3504 було прийнято в першому читанні. 16.11.2021 року даний Проект № 3504 було прийнято Верховною Радою в другому читанні. Даний Закон визначає правові засади та порядок проведення медіації в Україні, яка може застосовуватись в різних категоріях спорів: господарських, цивільних, фінансових, трудових та інших, що є ключовим кроком для розвитку даного інституту [5].

Проаналізувавши прийнятий Закон України «Про медіацію», варто зазначити, що він потребує внесення ряду поправок, з метою запровадження належного механізму функціонування медіації в Україні, а саме:

- 1) покласти на конкретний державний орган обов'язок з атестації закладів та організацій, що здійснюватимуть навчання в сфері медіації;
- 2) чітко визначити кваліфікаційні вимоги до даних закладів та організацій;
- 3) покласти обов'язок на конкретний державний орган з розробки методичних рекомендацій щодо програми навчання медіаторів та форми контролю їхніх знань за підсумками навчання;
- 4) розробити одну форму документу, що засвідчуватиме проходження особою навчання в сфері медіації;
- 5) забезпечити доступ зацікавлених осіб до навчання в сфері медіації державної форми та чітко визначеною вартістю навчання.

Станом на даний момент, на практиці сформувалася ситуація, коли навчання в сфері медіації здійснюють некомпетентні заклади і організації, з метою отримання прибутків, вартість навчання занадто висока, у зв'язку з відсутністю будь-якого регулювання даного аспекту, а також, медіатори отримують документи, які не підтверджують статут медіатора. Всі вищезазначені аспекти в сукупності призводять до виникнення різноманітних бар'єрів та колізій, що в цілому негативно впливає на розвиток інституту, та може призвести до процесу стагнації.

Міжнародним правовим актом, на який орієнтуються учасники медіації при вирішенні господарських спорів є Рекомендація (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах [6].

Даний документ визначає сукупність основоположних принципів та заходів, які має вчинити держава для належного провадження медіації як альтернативного вирішення спорів. Серед них:

можливість держави організувати й запроваджувати медіацію в господарських спорах у найбільш придатний спосіб за допомоги державного або приватного сектора, як в судовому так і в позасудовому порядку; необхідність держави розглянути можливість організації й забезпечення повністю або частково безкоштовної медіації або надання правової допомоги для медіації, зокрема коли інтереси однієї зі сторін потребують особливого захисту; обов'язок держави організовуючи медіацію, знайти компроміс між потребою й наслідками запровадження строків давності та впровадженням швидких і легкодоступних процедур медіації; обов'язок забезпечити уникання зайвих затримок та використання медіації, як інструменту затягування часу; обов'язок держави створити систему, в якій медіатори мають діяти незалежно й безсторонньо та забезпечувати в процесі медіації дотримання принципу рівності сторін (медіатор не вповноважений нав'язувати сторонам яке-небудь рішення); обов'язок держави ужиття заходів, які сприятимуть встановленню належних стандартів щодо добору, визначення відповідальності, навчання й кваліфікації медіаторів, включаючи медіаторів, які мають справу з міжнародними питаннями; обов'язок держави створити механізм закріплення прийнятого рішення та заходів щодо його належного виконання сторонами медіації, та інші.

В кінці, варто відзначити перспективи застосування медіації як альтернативного способу вирішення господарських спорів в Україні. Для цього можна навести статистику Агентства США по міжнародному розвитку зі Звіту щодо Комплексного аналізу поточного контексту, бар'єрів та можливостей для розвитку медіації з рекомендаціями щодо розвитку та впровадження медіації в Україні, який виконаний Алешом Заларом, Головою Європейського центру врегулювання спорів (ECDR). Для прикладу можна взяти статистику використання медіації в різних країнах за 2016 рік. Наприклад, у Фінляндії за наведений рік до судовий системи надійшло 10677 вхідних судових справ, з них 1870 справ було розглянуто в порядку медіації (17,51%), з яких 1209 справ було вирішено успішно (64,65%), у Норвегії до судової системи надійшло 19.382 судових справ, з них 2037 справ було розглянуто в порядку медіації (10,51%), з яких 1301 справ було вирішено успішно (63,9%), в Італії до судової системи надійшло 1585740 судових справ, з них 183977 справ було розглянуто в порядку медіації (11,60%), з яких 21397 справ було вирішено успішно (42,2%) [7, ст. 19].

Дана статистика стосується країни, де інститут медіації успішно здійснює свою роль, проте дані цифри говорять самі за себе.

На нашу думку, впровадження та розвиток ефективного інституту медіації в Україні, по-перше, знизить рівень навантаження на державну судову систему України, що приведе до підвищення її ефективності та економії коштів державного бюджету, а по-друге, спонукатиме належного «бізнес клімату», у зв'язку з можливістю суб'єктів господарювання оперативно та ефективно вирішувати господарські спори, раціонально використовуючи ресурси підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Мамутов В. К. Загальні проблеми господарського права на стику XX та XXI століть / В. К. Мамутов // Право України. – 2010. – № 8. – С. 4–13.
2. Кармаза О. Інститут медіації: основні концепції розвитку. URL: <http://pgpjournal.kiev.ua/archive/2017/2/6.pdf> (дата звернення: 01.12.2021).
3. Крестовська Н. Медіація у професійній діяльності юриста / Н. Крестовська, Л. Романадзе. – Одеса: Екологія, 2019. – 462 с.
4. Проект Закону України «Про медіацію» № 2706 від 28.12.2019. Верховна Рада України. URL http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67831 (дата звернення: 01.12.2021).
5. Проект Закону України «Про медіацію» № 3504 від 19.05.2019. Верховна Рада України. URL http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877 (дата звернення: 01.12.2021).
6. Рекомендація N R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам - членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах. Верховна Рада України. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828#Text (дата звернення: 01.12.2021).
7. А. Залар. Комплексний аналіз поточного контексту, бар'єрів та можливостей для розвитку медіації з рекомендаціями щодо розвитку та впровадження медіації в Україні. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/New-Justice_Comprehensive_Analyses_on_Mediation_for_Ukraine_Ales_Zalar_UKR.pdf (дата звернення: 01.12.2021).

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА НАГЛЯД ЗА СТАНОМ ДОРІГ

За статистичними даними Україна стала лідером в Європі за кількістю смертельних дорожньо-транспортних пригод (ДТП) - щорічно на дорогах гинуть 4-5 тис. громадян і кілька десятків тисяч отримують тілесні ушкодження різного ступеню тяжкості [1].

Керівництво держави гарячково намагається змінити катастрофічну ситуацію щодо безпеки дорожнього руху «пожежними» заходами - згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 883 від 10 листопада 2017 року, внесено зміни до пункту 12.4 Правил дорожнього руху (ПДР) України, відповідно до яких в населених пунктах максимальна допустима швидкість пересування транспортних засобів знижена з 60 км / год. до 50 км/год [2].

Але введення такого обмеження є досить спірним з точки зору його обґрунтованості та ефективності впливу на дисциплінованість водіїв та зниження правопорушень. У той же час загальновідомо, що у справі запобігання правопорушенням найбільш дієвим засобом є не стільки суворість покарання, скільки його невідворотність. Важливо звернути увагу, що ПДР побудовані таким чином, що переважна більшість вимог щодо безпеки руху покладається на водіїв транспортних засобів, а відтак і більшість ДТП відбувається з їх вини. Причому, велика кількість пригод з тяжкими наслідками відбувається з-за порушення встановлених правил не одним, а кількома водіями – учасниками дорожнього руху.

Найчастіше працівники поліції керуються правилом - хто перший порушив ПДР, той і винуватий в ДТП. Але зовсім не обов'язково винуватцем аварії є водій, який порушив правила, наприклад, вийхав на головну дорогу з другорядної при наявності знаку «Дати дорогу» (знак 2.1). Якщо згодом буде встановлено, що він вийхав на головну дорогу перед автомобілем, який рухався цією дорогою і його водій мав технічну можливість запобігти аварії, але не зробив цього незалежно від причин, то винуватцем повинен бути визнаний саме водій автомобіля, що рухався головною дорогою.

В цій ситуації йдеться про одну з найпоширеніших правових помилок багатьох водіїв, в тому числі і досвідчених, а також працівників поліції. Відповідно до правила, про яке йдеться в п. 12.3. Правил дорожнього руху, у разі виникнення небезпеки для руху або перешкоди, яку водій об'єктивно спроможний виявити, він повинен негайно вжити заходів для зменшення швидкості аж до зупинки транспортного засобу або безпечного для інших учасників руху об'їзду перешкоди. Тобто, у разі порушення правил дорожнього руху кимось з його учасників інші учасники дорожнього руху зобов'язані прийняти всі можливі заходи для запобігання аварії. Іншими словами, «праваго» водія в небезпечній дорожній ситуації, яка склалася в результаті порушення правил іншими учасниками дорожнього руху, не дає йому права бити автомобіль, водій якого з якоїсь причини порушив правила, або наїжджати на пішохода, який порушив правила переходу вулиці.

Не дивлячись на ключову значимість для безпеки дорожнього руху другого правила, воно часто забувається багатьма водіями або свідомо ними ігнорується. Нерідко водій вважає, якщо він рухається по головній дорозі (або має іншу перевагу у русі), то може абсолютно не піклуватися про безпеку інших учасників дорожнього руху, які порушують правила. Але такі водії забувають, що в процесі досудового розслідування та судового розгляду будуть (і повинні) досліджуватися дії не тільки того водія, який порушив правила і створив аварійну ситуацію, але і дії всіх учасників ДТП з точки зору дотримання ними п. 12.3. ПДР України, а відтак і ступеню винуватості в тих суспільно-небезпечних наслідках, що настали в результаті ДТП. Тому при визначенні винуватця ДТП і забезпечення невідворотності покарання працівникам поліції потрібно звертати увагу не тільки на того водія, який вочевидь грубо порушив ПДР, але й аналізувати дії інших водіїв з точки зору п. 12.3 ПДР.

Вирішення існуючих в Україні проблем у сфері ЗБДР, на наш погляд, можливо шляхом запровадження комплексних законодавчих змін, які мають бути спрямовані на удосконалення публічного адміністрування у досліджуваній сфері, забезпечити вирішення проблем ЗБДР на всіх 3-х ступенях та позитивно вплинути на основні складові дорожнього руху (його учасників, ТЗ та дороги).

Пріоритетними кроками в цьому напрямі, на нашу думку, мають стати запровадження законодавчих змін щодо: удосконалення системи публічного адміністрування у сфері дорожнього руху та його безпеки шляхом введення інституціональних засад, спрямованих на забезпечення взаємодії органів влади, підприємств, установ та організації у створенні безперешкодних, комфортних та безпечних умов для учасників дорожнього руху; приведення законодавства у сфері ЗБДР у відповідність до Конституції України, імплементованих Україною міжнародних норм і правил у цій сфері та взятих на себе зобов'язань; усунення протиріччя чинного законодавства у цій сфері; закріплення на законодавчому рівні положень ПУДР тощо. Крім того, такі запровадження таких змін має:

1) посилити вплив на безпечну поведінку учасників дорожнього руху шляхом удосконалення та автоматизації контролю за дотриманням ними законодавства у сфері ЗБДР із застосуванням технічних засобів контролю і фіксації правопорушень, у т. ч. й тих, що працюють в автоматичному режимі;

2) передбачити можливість застосування сучасних засобів профілактики і попередження правопорушень;

3) забезпечити: сучасний рівень допуску водіїв до керування ТЗ; підвищення вимог до підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації водіїв ТЗ, приймання іспитів на отримання права керування; належний медичний контроль за фізичним та психічним станом водіїв ТЗ тощо.

Виходячи з вітчизняних реалій, вважаємо, що зазначені зміни можливо запровадити шляхом прийняття нового Закону України «Про дорожній рух та його безпеку» (так званої Дорожньої Конституції), який дозволить підвищити рівень безпеки на дорогах України, сприятиме зменшенню кількості ДТП та збереженню життів на дорогах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. Статистика ДТП [Електронний ресурс] : в Україні найвища смертність на дорогах серед усіх країн Європи. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2017/05/04/infografika/suspilstvo/statystyka-dtpukrayini-najvyshha-smertnist-dorohax-sered-usix-krayin-yevropy>

2. Про внесення змін до Правил дорожнього руху [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 р. № 883 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 96. – Ст. 2924. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883-2017-%D0%BF>

*Охріменко В.А.,
студентка факультету міжнародної торгівлі та права
Київського національного торговельно-економічного університету*

ЮРИСДИКЦІЙНА ФОРМА ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ.

Наша правова безпека та захист цілком і повністю покладені на державу. Законодавство України містить в собі низку норм, які дають підтвердження вищезазначеному. Стаття 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод тлумачить, що громадянин має право на ефективний засіб юридичного захисту. Під ефективним засобом, слід розуміти такий спосіб захисту, який дасть позитивний результат, якщо обраний спосіб буде застосований до особи. Кожен, чії права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження. З юрисдикційної точки зору, стаття 6 тієї ж Конвенції регламентує право громадянина на справедливий суд. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної

безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або - тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, - коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя. [1] Звернемо увагу на Основний Закон, так частина п'ята статті 55 Конституції України, вказує, що кожному гарантується захист своїх прав, свобод та інтересів від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобами. [2] Цією статтею підтверджується, що держава виступає гарантом оборони в разі посягання на це конституційне право. Проте що передбачає юридичційна форма і де має застосування?

Відсутність достатніх теоретичних розробок щодо питання юрисдикційної форми цивільних прав та інтересів є не до кінця вивченим та дослідженим. Тому досліджуваній нами правовий інститут стає основою наукових робіт та висвітлюється у працях таких фахівців як М. Баран, О. Басай, В. Бонтлаб, В. Борисова, І. Горіславська та інші. Актуальність даної теми полягає в тому, що розвиток цивільного права не стоїть на місці, а захист цивільних прав та інтересів громадян стає важливою складовою правової та демократичної держави. Тому що, на державу покладений обов'язок захищати своїх громадян і забезпечити їм повну правову безпеку.

Цивільне законодавство широко визначає і доказує, що громадянин може розраховувати на реальний захист. Захист цивільних прав – це правомірна реакція учасників цивільних відносин, суспільства та держави на порушення, невизнання чи оспорювання цивільного права з метою припинення порушення, поновлення чи визнання цивільного права або компенсації завданої уповноваженій особі шкоди. [6] Стаття 15 Цивільного кодексу України закріплює право кожного на захист цивільних прав та інтересів, а стаття 16 звертає нашу увагу на дійсні способи вище зазначеного права. В кінці статті зазначено, що суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом чи судом у визначених законом випадках. [3] Це вказує на диспозитивність цієї галузі права. Для ефективного судового захисту цивільного права або інтересу важливим також є обраний зацікавленою особою спосіб захисту, який має відповідати природі такого права або охоронюваного законом інтересу, характеру незаконного посягання та бути ефективним. [8] Судовий захист цивільного права та інтересу є єдиною засадою цивільного законодавства, яка прямо вказує на юрисдикційну форму захисту прав та інтересів учасників цивільних відносин у разі їх порушення, невизнання або оспорювання та є такою, що забезпечує реалізацію всіх інших засад цивільного законодавства. Віднесення законодавцем права на судовий захист до загальних засад цивільного законодавства України здійснено для задоволення потреби в захисті прав та інтересів з метою забезпечення суб'єкта цивільного права дієвим механізмом для відновлення порушеного права, визнання оспорюваного чи невизнаного права або запобігання порушенню його прав, інтересів та свобод. [5] Тут буде влучно згадати головні принципи цивільного права, оскільки законодавець визначив, що будь-яка особа може розраховувати на захист свого права та інтересу, проте це у жодному разі не має суперечити принципам справедливості, добросовісності та розумності.

Можливість звернутися до компетентних державних органів за захистом права — найважливіша складова належного забезпечення особи права на захист. І хоча забезпечувальну сторону права не можна зводити тільки до застосування мір державного примусу, варто визнати, що використання повноважень особою до реалізації свого права апарату державного примусу — важлива умова реальності і гарантованості цивільних прав фізичних та юридичних осіб. Саме ці форми реалізації уповноваженою особою права на захист є одними з основних. [4, 354] Громадяни мають повне право отримати судовий захист порушеного чи оспорюваного суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу, оскільки право на захист особа реалізує на свій розсуд. Реалізація права на судовий захист має не тільки юридичний характер. Суспільно-політичне значення грає важливу роль в даному процесі. Підставою для реалізації досліджуваного права є: порушення, невизнання або оспорювання цивільного суб'єктивного права. Судовий захист надається кожному, хто має на нього право та потребує його. Особа, право якої було порушено, має повноваження звернутися за судовим захистом та довести свою правоту, наприклад – доказами, проте в законному порядку.

Форма захисту виступає інструментом, за допомогою якого особа, яка вважає, що її право чи інтерес були незаконно порушені, зможе довести істину в судовому порядку. Юрисдикційна форма захисту – це захист цивільних прав державними чи органами, які мають такі повноваження. Законодавство визначає компетенцію суду, органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим, органам

місцевого самоврядування, територіальним громадам та нотаріусу. У межах юрисдикційної форми захисту виділяють загальний (захист цивільних прав і охоронюваних законом інтересів здійснюється в судовому порядку.) і спеціальний - адміністративний порядок - захист, здійснюваний шляхом звернення до вищого органу чи посадової особи) порядок захисту порушених прав. [4, 354]

Право на захист є невідчужуваним і непорушним правом. Реалізовується це право за допомогою подання позову. Тобто є можливість оскарження того чи іншого рішення. Одним із засобів судового захисту цивільних прав і охоронюваних законом інтересів виступає позов. Позов — це звернена до суду вимога про відправлення правосуддя з одного боку, і звернена до відповідача матеріально-правова вимога про виконання його обов'язку або про визнання наявності або відсутності правовідношення. [4, 355] Постанова ВС № 522/3541/15-ц стає яскравим прикладом порушення реалізації права на захист, а саме частини 2 статті 13 Цивільного кодексу України. Позивачка порушила межі здійснення своїх цивільних прав і суд визнав її дії не добросовісними і відмовив їй у судовому захисті. На переконання Верховного Суду, такі умисні дії позивача необхідно оцінити як недобросовісні, спрямовані на порушення права третіх осіб на задоволення вимог кредитора, що свідчить про наявність обставин, визначених частиною другою статті 13 Цивільного кодексу України. Суд керується тим, що неправомірна мета та недобросовісна поведінка позбавляють сторону права посилається на такі обставини як на підставу та умови надання захисту судом. [9]

Отже, підсумовуючи вищесказане, слід зауважити, що цивільне судочинство як одна із законодавчо встановлених форм захисту порушених законних прав осіб передбачає певний процесуальний порядок здійснення правосуддя в цивільних справах, захисту порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів. Конструкція права на звернення до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, по-перше, є достатньо універсальною, а по-друге, обтяженою законодавчо визначеними процедурно-процесуальними аспектами звернення до суду й здійснення цивільного судочинства. [7, 113] Дослідивши юрисдикційну форму цивільних прав та інтересів, можна зробити висновок, що конституційне право на захист повністю реалізоване в нашій державі як матеріально, так і процесуально. Судова форма захисту здійснюється суб'єктами, які мають повноваження і компетенцію, які встановила держава. Юрисдикційна форма захисту – це охоронні відносини, як результат напрацьовань і законодавчих способів охорони людини, чие право було порушене.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 02.10.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. зі змінами та доповненнями від 01.01.2020 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Цивільний кодекс України : Закон України № 435-IV від 28.10.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
5. Басай О. В. Принцип судового захисту цивільних прав та інтересів / О. В. Басай // Європейські перспективи. - 2013. - № 4. - С. 130-135. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_4_24.
6. Горіславська І. В. Захист цивільних прав та інтересів: європейський досвід / І. В. Горіславська, М. О. Баран // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2014. - № 3. - С. 74-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_3_16.
7. Бонтлаб В. В. Право на звернення до суду за захистом цивільних прав та інтересів: проблеми й перспективи / В. В. Бонтлаб // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2015. - Вип. 30(1). - С. 110-113. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_30\(1\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_30(1)_28).
8. Всеукраїнське професійне юридичне видання : Юридична газета online URL: <https://yur-gazeta.com> (дата звернення: 09.12.2021)
9. Офіційний сайт Верховного суду України : URL: <https://supreme.court.gov.ua> (дата звернення: 09.12.2021)

*Слєцова Ольга Віталіївна,
рядовий поліції, курсант першого курсу
Факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності,
Шевяков Максим Олександрович,
капітан поліції, старший викладач
кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності.*

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СУЧАСНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПРОБЛЕМ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Останнім часом загострилася проблема безпеки дорожнього руху. На автомобільному транспорті через численність і рухливість транспортних засобів проблеми забезпечення безпеки руху є найбільш актуальними. Головною проблемою високого рівня дорожньо-транспортних пригод є: нехтування елементарних вимог правил дорожнього руху, самими учасниками. Відсутність належної системи державного нагляду (контролю) за відповідністю транспортних засобів технічним вимогам сучасних стандартів безпеки. Недосконалість системи перевірки транспортних засобів на придатність до експлуатації.

Основними причинами низького рівня безпечності є: недосконалість законодавства, у тому числі адміністративного, у сфері безпеки дорожнього руху. Відсутність координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади. Низький рівень дорожньої дисципліни учасників дорожнього руху й низька ефективність системи організаційно-планувальних та інженерних заходів, спрямованих на вдосконалення організації руху транспорту і пішоходів у містах. А також відсутність фінансування заходів, спрямованих на зниження рівня аварійності. Та недосконала система навчання правил дорожнього руху громадян і підготовки водіїв. Невідповідність системи здійснення контролю за технічним станом транспортних засобів та їх конструкцією вимогам міжнародних договорів України, європейських норм і стандартів у сфері безпеки дорожнього руху.

А також одними із проблем виникнення дорожньо-транспортних пригод можуть бути не тільки основні порушення правил дорожнього руху: перевищення швидкості, недотримання дистанції та черговості проїзду, неуважність та нетверезий стан. А ще й неналежний стан доріг. Але враховуючи Указ Президента України № 529/2019 «Про деякі заходи щодо створення умов для розвитку та підвищення якості автомобільних доріг», можемо порівняти сам указ і вже зроблені дії протягом деякого часу і сказати, що для уникнення проблем в сфері безпеки дорожнього руху здійснюються ефективні заходи.

Відповідно документу від 21 жовтня 2020 р. № 1360-р Кабінет Міністрів України схвалив Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року. В якому основними принципами реалізації цієї Стратегії є: домінування безпечності дорожнього руху, соціальна справедливість, дотримання інтересів громадян, суспільства і держави щодо безпеки дорожнього руху, а також забезпечення захисту вразливих учасників дорожнього руху (діти, особи з інвалідністю, маломобільні групи населення), пасажирських і вантажних перевезень, концентрація зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадськості та науковців на забезпеченні безпеки дорожнього руху тощо.

А основними напрямками реалізації цієї Стратегії є державне управління у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, що передбачає: проведення аналізу та вдосконалення законодавства з метою забезпечення його відповідності найкращим законодавчим стандартам, що діють у країнах Європи з найбезпечнішими дорожньо-транспортними системами, у тому числі в частині посилення відповідальності громадян та посадових осіб за вчинення правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, правового врегулювання і попередження дитячого дорожньо-транспортного травматизму. А також підготовку фахівців з безпеки дорожнього руху, їх навчання з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, в тому числі щодо здійснення працівниками Національної поліції супроводження транспортних засобів, проведення аудиту безпеки автомобільних доріг;

Таким чином, реалізація Стратегії та відповідного Плану заходів мала суттєво покращити якість державної політики у сфері безпеки дорожнього руху й підвищити рівень цієї безпеки, що загалом відповідало національним інтересам України і очікуванням українського суспільства. А так як в Україні існує недосконала законодавча та нормативно-правова база, що регулює суспільні відносини у сфері дорожнього руху та його безпеки, визначає права, обов'язки і відповідальність учасників дорожнього руху, міністерств та відомств, інших органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій. Насамперед, це стосується Закону України «Про дорожній рух», який був ухвалений ще у 1993 році і вже не відповідає вимогам сьогодення. Однією з найбільш вад цього закону є те, що ним не встановлено чіткої відповідальності за невиконання норм щодо планування і виконання заходів з підвищення безпеки дорожнього руху та їх неналежне фінансування, зокрема урядовими органами. То можемо сказати що навряд чи владі вдасться зробити щось прогресуюче для забезпечення безпеки дорожнього руху.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

---

1. Про схвалення Концепції Державної цільової програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху на 2009–2012 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2008 р. № 1384-р. – К.: Рада, 2008.
2. Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року. Документ № 1360 від 21.10.2020
3. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №529/2019 «Про деякі заходи щодо створення умов для розвитку та підвищення якості автомобільних доріг»
4. Закон України «Про дорожній рух»

*Фомякова О.І.,
аспірантка кафедри адміністративного та кримінального права
Дніпровського національного університету імені О. Гончара*

ЩОДО ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ ТА ДОКУМЕНТІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОХОРОНЮвану ЗАКОНОМ ТАЄМНИЦЮ

Згідно із актуальними даними узагальненої судової практики застосування заходів забезпечення у кримінальному провадженні [1, с. 67] найпоширенішим заходом є тимчасовий доступ до речей та документів, зокрема, що містять охоронювану законом таємницю. Вказаний кримінально-процесуальний інструмент здійснюється виключно на підставі ухвали слідчого судді з метою виконання завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) [2], та полягає у наданні володільцем речей та документів можливості ознайомлення та за необхідності їх вилучення сторонами кримінального провадження.

Беручи до уваги нормативні положення статті 160 КПК України, слід виділити наступні проблемні аспекти, а саме відсутність імперативу стосовно зазначення у клопотанні про тимчасовий доступ до речей та документів відомостей про особу, яка є володільцем певних речей та документів та повинна надати доступ до них, адже у п.4 ч.1 ст. 164 КПК України міститься вимога щодо зазначення таких даних. Іншим проблемним аспектом вищевказаної статті є невизначеність строків розгляду слідчим суддею таких клопотань. Наразі для більшості слідчих суддів України орієнтиром у вказаному питанні слугує рекомендація, викладена у Листі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» від 05.04.2013 [3] про те, що клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів слідчі судді повинні почати розглядати не пізніше трьох днів із дня надходження їх до суду.

Стосовно процедури отримання дозволу слідчого судді, суду у вигляді ухвали на проведення тимчасового доступу до речей та документів, що містять охоронювану законом таємницю варто

значити, що згідно ч.6 ст. 163 КПК України сторона кримінального провадження повинна довести, по-перше, факт можливості використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, по-друге, факт неможливості іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів. Аналізуючи судову практику з приводу обґрунтування вищезазначених фактів [4], зокрема, стороною обвинувачення, слід вказати на те, що на сьогоднішній день у клопотаннях на тимчасовий доступ до речей та документів, що містять охоронювану законом таємницю відсутнє належне обґрунтування вимог, закріплених у ч.6 ст. 163 КПК України. Адже, законодавцем чітко не визначений перелік відомостей, які необхідно зазначити у клопотанні в обґрунтування обставин, визначених ч.6 вищевказаної статті, тому, у клопотаннях замість конкретизованої аргументації вказується загальнотеоретичні формулювання, на зразок такого «у матеріалах кримінального провадження вбачається наявність достатніх підстав вважати, що вказана інформація, яка міститься в речах і документах, які містять охоронювану законом таємницю, має суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні». Окрім того, при розгляді клопотання слідчий суддя, суд повинен здійснювати судовий виклик особи [5, с. 120], у володінні якої знаходяться такі речі і документи, за винятком випадку, коли сторона кримінального провадження, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, відповідно до положень ст.163 КПК України. З огляду на те, що володільцями речей та документів, які містять охоронювану законом таємницю є засоби масової інформації, лікарські установи, банківські установи, оператори та провайдери телекомунікаційних послуг та інші організації, визначені ст. 162 КПК України, судовий виклик вказаних суб'єктів на практиці здійснити не вбачається за можливе [6, с. 215-216].

Отже, задля припинення порушень у правозастосовній діяльності кримінально-процесуальних нормативних положень, стаття 163 КПК України потребує внесення законодавчих змін, зокрема, у частині деталізації ч. 6 вказаної статті та частини, що стосується судового виклику володільців речей та документів, які містять охоронювану законом таємницю під час розгляду клопотання. Також, з метою відповідності основоположним вимогам нормотворчої техніки, з огляду системності із п.4 ч.1 ст. 164 КПК України - слід удосконалити положення частини 2 статті 160 КПК України, вказавши ще одним пунктом обов'язковість зазначення відомостей щодо особи володільця речей та документів. Окрім того, наразі у нормі статті 160 КПК України існує прогалина щодо визначення строку розгляду слідчим суддею клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів, яка потребує нагального законодавчого врегулювання. Адже, невирішеність окреслених питань може призводити до порушення положень статті 2 КПК України у частині забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Старенький О.С. Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб отримання доказів у кримінальному провадженні: окремі проблемні питання. Вісник кримінального судочинства.2019. № 1. С. 60-71.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 03.11.2021).
3. Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження: лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 квітня 2013 року № 223-559/04-13// База даних «Законодавство України» Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13> (дата звернення: 03.11.2021).
4. Єдиний реєстр судових рішень. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/54426507> (дата звернення: 03.11.2021), <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75022614> (дата звернення: 03.11.2021).
5. Кузубова Т.О. Розвиток законодавчих положень, що регламентують тимчасовий доступ до речей і документів в Україні. Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2017. № 2. С. 117-123.
6. Кузубова Т.О. Тимчасовий доступ до речей і документів: теоретичні і прикладні проблеми: монографія / Т.О. Кузубова, О.О. Юхно, за заг. ред. О.О. Юхна; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ.- Харків: ФОП Панов А.М., 2019.- 348 с.

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ЯК СКЛАДОВА ПРАВА НА ПРИВАТНІСТЬ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Право людини на захист особистої інформації є одним із основоположних у сучасному інформаційному світі. Способи її обробки із застосуванням технічних засобів та їх вразливість уможливають доступ до конфіденційних відомостей третіх осіб, що може завдати шкоди особи та її інтересам. Практика показує, що врегулювання таких питань, як, наприклад, транскордонна передача персональних даних, лише на національному рівні не може бути ефективним, саме тому на міжнародному рівні відбувається правове закріплення загальних принципів захисту персональних даних. З міжнародно – правових актів у цій сфері можна виділити наступні: документи міжнародних організацій, що регламентують загальногуманітарні права та свободи людини; документи регіональних міжнародних організацій. Тому доцільно було б детальніше розглянути розвиток правового регулювання інформаційних відносин у сфері захисту персональних даних на міжнародному рівні, а також проаналізувати відповідність цим нормам національного законодавства.

Право людини на захист інформації про себе бере свій початок із загального джерела пріоритету інтересів особистості, що виникло внаслідок Великої Французької революції. Сучасні основні права людини було закріплено у Загальній декларації, прийнятій у 1948 році. Там вказується, що люди мають право на охорону від втручання в особисте життя та на таємницю листування. Воно не може порушуватись без законних підстав. Обмежується можливість порушити ці таємниці не лише громадянами та компаніями, а й державними органами. При розширеному тлумаченні встановлюється, що персональні дані в рамках цієї концепції є частиною особистого життя, і зазіхання на них без волі людини не дозволено жодним третім особам. Крім того, інформація про себе є своєрідним активом, який має певну цінність, і з цього погляду вона також підлягає охороні.

Саме нормативне закріплення норми щодо правового регулювання захисту персональних даних отримали своє закріплення як складова права на приватність в положеннях міжнародних договорів з прав людини. Так, у 17 статті Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права 1966 р. визначено, що ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції, незаконних посягань на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання чи таких посягань [1]. Ідентичне положення міститься і у ст. 16 Конвенції про права дитини 1989 р.. Надалі в межах Організації з економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) було розроблено «Керівні принципи зі захисту недоторканності приватного життя і транскордонних потоків персональних даних», схвалені Рекомендацією Ради ОЕСР від 23 вересня 1980 р. У свою чергу, Генеральна Асамблея ООН резолюцією №95 прийняла «Керівні принципи регулювання комп'ютерних файлів, які містять персональні дані».

Також відповідні норми існували і в регіональних міжнародних договорах у сфері захисту прав людини. Так, положення щодо захисту права на приватність містяться в ст. 11 Американської конвенції з прав людини 1969 р., ст. 7 Хартії основних прав Європейського Союзу тощо. В ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. зазначено: «Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції». Саме названий документ став джерелом сучасної системи захисту персональних даних [2].

Європейський суд з прав людини у своєму рішенні у справі «Леандер проти Швеції» вперше зазначив, що зберігання державними органами інформації про особу є втручанням у її право на повагу до приватного життя, а відтак таке втручання повинне відповідати вимогам, викладеним у частині 2 статті 8 Конвенції. В подальшому Європейський суд вказав, що держава повинна також

вживати розумних заходів із метою дотримання права особи на повагу до її приватного життя (а відтак і права на захист персональних даних) із боку приватних суб'єктів.

До документів належать у тому числі нормативні акти регіональних міжнародних організацій. Одним із таких документів є Конвенція № 108 Ради Європи «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних». Відповідно до неї, персональні дані – будь-яка інформація про фізичну особу, що ідентифікована або може бути ідентифікована [3].

З 1981 року по лінії Комітету міністрів держав-членів Ради Європи приймаються спеціальні Рекомендації щодо використання та захисту персональної інформації. Так, 24 жовтня 1995 року було прийнято Директиву 95/46/ЕС про захист прав приватних осіб стосовно обробки персональних даних та вільного руху таких даних (далі – Директива 95/46/ЕС). Цей документ закріпив кілька основних правових понять.

Важливе місце в нормах міжнародного права щодо персональних даних займає Директива 97/66/ЕС Європейського парламенту та Ради ЄС від 15 грудня 1997 року (далі – Директива 97/66/ЕС), вона стосується використання персональних даних та захисту недоторканності приватного життя у сфері телекомунікацій.

Зважаючи на вищеперелічене, у європейському законодавстві починається формування самостійного інституту захисту персональних даних, заснованого на праві на захист персональних даних як одного з основних прав та свобод людини, що живе в інформаційному суспільстві.

Щодо правового закріплення на національному рівні, то основними документами у сфері захисту персональних даних є Конституція України, Закон України «Про захист персональних даних», документи у сфері захисту персональних даних, прийняті Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. У ст. 32 Конституції України визначено, ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [4].

Українське законодавство про захист персональних даних складається з більше ніж 20 нормативно-правових актів, що не мають чіткого та узгодженого з міжнародним законодавством визначення персональних даних. Зокрема, в ньому відсутнє право людини на інформаційне самовизначення як повноваження кожного самостійно приймати рішення про розголошення та використання своїх персональних даних [5].

Таким чином, навіть такий невеликий аналіз міжнародно-правових норм, які регулюють відносини, що виникають у сфері персональних даних, дозволяє зробити висновок, що ці норми закріплюють:

- загальне визначення персональних даних;
- базові принципи обробки персональних даних, їх зберігання та доступу до них; положення, що регулюють свободу транскордонної передачі даних, у тому числі випадки її обмеження;
- конкретні заходи та засоби захисту інформації, призначеної для виконання міжнародних договорів;
- інформаційні права та свободи людини, у тому числі право на пошук, отримання та розповсюдження інформації та право на невтручання у приватне життя.
- створення та діяльність міжнародних органів захисту персональної інформації, наприклад Консультативний комітет з питань захисту персональних даних.

Отже, наявність єдиного міжнародного законодавства у сфері захисту персональних даних є надзвичайно важливою. Воно включає в себе документи міжнародних організацій, що регламентують загальногуманітарні права та свободи людини і регіональні міжнародні договори та закріплює такі основні поняття, як загальне визначення персональних даних, базові принципи їх обробки, зберігання та доступу до них тощо. Що стосується України, то враховуючи світовий досвід, ми маємо привести національне законодавство у відповідність з міжнародними стандартами, створити систему незалежних адміністративних, правозастосовних, консультативних та наглядових органів, що забезпечуватимуть дотримання права на захист персональних даних як у приватній, так і в публічній сферах.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення 06.12.21 р.)
2. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. Київ: К.І.С., 2015. 220 с.
3. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text (дата звернення 06.12.21р.)
4. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 06.12.21 р.)
5. Головченко В. Правові основи захисту персональних даних. Юридична газета. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/pravovi-osnovi-zahistu-personalnih-danih.html>.

*Щербина Д.В.,
курсант другого курсу
Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: Цуркаленко Д.П.,
підполковник поліції, викладач кафедри
адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

ЕТИКА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Кожна людина приходить у цей світ, щоб реалізувати свої принципи, цінності та цілі. Вона прагне знайти своє «Я», сформувані й утвердити себе як власне людину, особистість. За визначенням М. О. Бердяєва, особистість це – «потенційний всесвіт в індивідуальній формі», вона завжди цілісна, індивідуальна й унікальна.

Але що значить «особистість без культури»? Саме культура робить людину власне людиною - це провідний фактор еволюції людства. Важливою складовою культури є етикет - система правил поведінки і відповідних дій: манери, одяг, формули звертання, вітання, вибачення, подяки, поведінку у місцях загального користування.

А чи важливий етикет у діяльності поліцейського? Безумовно - так! Адже працівник поліції повинен вміти втілити етичні принципи, засвоєні в процесі професійної підготовки, у відповідні форми зовнішньої поведінки, основу якої складають - повага до людини та її гідності, ввічливість, тактовність, скромність, точність, естетична привабливість вчинків у поєднанні з доцільністю і здоровим глуздом. Така поведінка є втіленням і свідченням професіоналізму працівника.

Сучасна Україна на кожному етапі свого розвитку все частіше обирає європейський шлях розвитку. Визначає певні пріоритети: верховенства права, законності. Такому вибору повинна підпорядковуватися і правоохоронна система. Велику роль в цьому відіграють і моральні стандарти [4,с.144]. На сьогодні діяльність поліцейського перебуває під пильною увагою суспільства, за кожну неправильну дію чи неправильне слово – «поливають брудом». Поліцейський завжди працює з людьми, втручається в складні конфліктні ситуації. Незважаючи на те, що службова діяльність правоохоронця суворо регламентована нормативно-правовими актами, трапляються ситуації, коли він мусять діяти відповідно до власних уявлень про добро і зло, справедливість, честь і гідність. Отже, етична складова є невід'ємною частиною професійної підготовки поліцейського.

9 листопада 2016 року прийнятий наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських». Правила стали узагальненням зібраним професійно-етичних вимог щодо поведінки поліцейських, формуванню нових цінностей, а головне

– почуття відповідальності перед суспільством і законом за свої дії чи бездіяльність, зростання авторитету поліції та рівня довіри громадян до її представників [1].

Взаємодія населення і поліцейського засновується на засадах партнерства. Держслужбовці зобов'язані дотримуватися норм професійної етики, бути доброзичливим, чуйними, тактовними, висловлювати вимоги і робити зауваження у ввічливій формі [3]. Дати людині висловити власну думку, вислухати її та зробити все, що є у його силах, щоб допомогти. Охороняти громадську безпеку і право на невтручання в особисте життя.

Сучасні європейські стандарти етичної поведінки поліцейського ґрунтуються на таких принципах:

1. Законності – всі дії базуються згідно положенням закону;
2. Необхідності – дії не повинні принижувати честь і гідність людини або утискати її більше, ніж це необхідно;
3. Пропорційності – вплив на права людини здійснюється пропорційними цілями;
4. Підзвітності – дії повинні певним чином нести відповідальність на всіх відповідних рівнях;

Усвідомлюючи важливість етичної складової, громадські кола передових держав світу ініціюють масове обговорення на міжнародних форумах проблем відносин правоохоронної системи і громадянського суспільства [2]. Результатом такого обговорення є прийняття низки важливих документів, якими керуються у своїй діяльності правоохоронці світової спільноти. Зокрема, Парламентська Асамблея Ради Європи приймає Декларацію про поліцію, Генеральна Асамблея ООН – Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку. У цих документах зазначається, що під час виконання своїх обов'язків поліцейські повинні поважати і захищати честь, гідність і права людини.

Отже, професійна етика поліцейського покликана втілювати імперативний характер, встановлювати межі дозволеного і допустимого - це моральний взірць поведінки. Аналіз роботи правоохоронних систем країн Європи показує, що ефективність службової діяльності поліції багато в чому визначається високими етичними стандартами. Такий досвід є неоцінним для України, яка обирає для себе європейський шлях розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>
2. <http://repo.dli.donetsk.ua/bitstream/123456789/1022/1/176-182.pdf3>
3. Бандурка О. М. Професійна етика працівників міліції. Харків, 2011. 262 с.
4. Бесчастний В.М., Абдуллін А. А. Основи культури поведінки. Донецьк, 2005. 96 с.

Яковець О.В.,
студентка 4 курсу

Університету державної фіскальної служби України

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Бюджетна децентралізація – важливий та необхідний крок для реформування системи публічних фінансів, оскільки він передбачає передачу визначеного кола повноважень місцевим органам влади і тим самим створює однакове співвідношення між потребами населення певної адміністративно-територіальної одиниці та наданням їм необхідних суспільних послуг.

Визначною подією на шляху до децентралізації органів місцевого управління в Україні стала дата підписання від імені України 06.11.1996 Європейської хартії місцевого самоврядування - основного документу, за яким проводиться регулювання та розподіл адміністративних та виконавчих повноважень у межах певної країни, і в якому містяться фундаментальні структурні та юридичні вимоги до

запровадження нових органів влади на місцевому рівні. Цим документом зумовлено дотримання вимог всебічного розвитку місцевого самоврядування, забезпечення автономії місцевої влади [1].

Реформа децентралізації в Україні розпочалась в 2014 році із прийняттям Закону України «Про співробітництво територіальних громад». Передумовою здійснення цієї реформи було визначення даного напряму діяльності в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженій Кабінетом Міністрів України в квітні 2014 року [2].

Із затвердженням даної Концепції було внесено зміни до законодавства України (Бюджетного та Податкового кодексу), затверджено Державну стратегію регіонального розвитку, ухвалено Закон України «Про засади регіональної політики» [2].

Окрім цього, також було внесено пропозиції щодо змін в адміністративно-територіальному устрої. В результаті чого, 2020 року було прийнято Постанову «Про утворення та ліквідацію районів», згідно з якою на території України кількість районів зменшилась приблизно в 3,5 рази [3].

Щодо питання бюджетної децентралізації, то фінансова автономія – це одна із основних умов існування місцевого самоврядування, яка полягає в гарантуванні органам місцевого самоврядування достатньої кількості власних фінансових ресурсів та їх здатності самостійно приймати рішення щодо використання ресурсів. Нормативним підтвердженням цьому є ст. 9 «Європейської Хартії про місцеве самоврядування»: органи місцевого самоврядування мають право в рамках національної економічної політики на власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень. Обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування відповідає повноваженням, передбаченим Конституцією або законом. Принаймні частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах закону [1].

Важливим елементом фінансової спроможності органів місцевого самоврядування є можливість даних органів формувати місцеві бюджети. Структура доходів місцевих бюджетів складається із: доходів загального фонду (податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок, плата за землю, акцизний податок з пального, акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів), доходів спеціального фонду (власні надходження бюджетних установ, митний експеримент для ремонту доріг, пайова участь у розвитку інфраструктури населеного пункту, кошти від продажу землі тощо). Окрім цього, до надходжень бюджету розвитку відносяться: кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності, 90% коштів від продажу земельних ділянок не сільськогосподарського призначення, капітальні трансферти з інших бюджетів, місцеві запозичення, дивіденди. Додатково Бюджетним кодексом передбачено механізм передачі коштів із загального фонду до спеціального — ці кошти і є основним джерелом надходжень бюджету розвитку місцевих бюджетів, у тому числі ОТГ [4].

За даними Державного веб-порталу для громадян «Open Budget» ми б хотіли порівняти дані 2018-2020 років, що стосуються розподілу планових доходів загального фонду місцевих бюджетів України та спеціального фонду, щоб прослідити їх динаміку [5].

За даними доходів загального фонду, серед яких : податок та збір на доходи фізичних, субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам , податок на майно, єдиний податок, дотації з державного бюджету місцевим бюджетам, податок на прибуток підприємств, акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів, акцизний податок з ввезених на територію України підакцизних товарів, найвищий відсоток в структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів в 2019р. становили субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, а в 2020р. - податок та збір на доходи фізичних осіб, що свідчить про вдалий приріст дохідної частини місцевих бюджетів за рахунок збільшення податкових надходжень [5].

Що стосується доходів спеціального фонду місцевих бюджетів, серед яких : субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, джерела власних надходжень бюджетних установ, надходження для реалізації пункту, надходження від плати за послуги що надаються бюджетним установам згідно з законодавством, екологічний податок, кошти від продажу землі , надходження коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, кошти від відчуження майна що перебуває у комунальній

власності, цільові фонди, то найвищий відсоток, а саме 56,9% станом на 2020р., 38,9% станом на 2019р. становлять субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. Щодо власних надходжень в структурі доходів спеціального фонду, а саме інших джерел власних надходжень, то вони навпаки зменшилися з 25,3% у 2019 році до 12,9% у 2020 році [5]. Тобто, проаналізувавши дані, можна сказати, що спеціальний фонд місцевих бюджетів більшою частиною складається з коштів що передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів та меншою мірою з податкових надходжень місцевих бюджетів. Окрім цього, необхідно зауважити, що сума коштів, що виділяється органам місцевого самоврядування для здійснення певних видів діяльності, може дуже часто та несподівано змінюватись, що призводить до невпевненості громади в їхній фінансовій свободі. Як результат, органи місцевого самоврядування в Україні мають надто звужену фінансову автономію, що обмежує їхню здатність управляти місцевими справами самостійно й ускладнює забезпечення більшої підзвітності представників органів місцевого самоврядування перед громадянами [6].

Проблемою в питаннях фінансової децентралізації також є невизначена сфера фінансової відповідальності між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Причиною такої невизначеності є прогалини в законодавстві в частині бюджетної організації, а саме : неефективне управління фінансовими ресурсами, відсутність чітко визначених функцій місцевого самоврядування, відсутність цільового розподілення видатків на виконання делегованих та власних повноважень органів місцевого самоврядування.

За міжнародними експертними даними : «Органи місцевого самоврядування в Україні на нинішньому етапі функціонування не мають належного обсягу фінансових ресурсів, які відповідають їхнім повноваженням і якими вони можуть розпоряджатися самостійно для ведення власних справ. Причинами недостатньої фінансової самостійності місцевих бюджетів визначають наявність таких проблем: обмежена здатність отримання власних доходів, недостатня база місцевих податків та зборів, переважання субсидій в офіційних трансфертах до місцевих бюджетів, слабкість української системи бюджетного вирівнювання, високий ризик втручання держави через широкий державний нагляд, наявність незрозумілих або дублюючих, а отже, недостатньо обґрунтованих фінансованих повноважень тощо [6].

На нашу думку для розвитку місцевих бюджетів та посилення їх незалежності необхідно залучати додаткові джерела наповнення дохідної частини бюджетів , серед яких можуть бути : включення податку на прибуток комунальних підприємств, податку на землю, плату за торговий патент на підприємницьку діяльність, єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва до дохідної частини місцевих бюджетів; збільшення надходжень до місцевих бюджетів, за рахунок запровадження податку на нерухомість та розкіш для фізичних осіб та включення цих податків до бюджетів територіальних громад. Окрім цього, слід розвивати ринки місцевих позик, які братимуть на себе роль стратегічних джерел інвестиційних ресурсів для реалізації довгострокових інфраструктурних проєктів. І, звичайно, внести зміни в законодавстві, серед яких : внести до Бюджетного кодексу України норми, які б регулювали розподілення видатків на виконання делегованих та власних повноважень органів місцевого самоврядування, визначити фінансову основу місцевого самоврядування, усунути наявні прогалини.

Отже, ми дійшли висновку, що сучасний етап розвитку суспільства потребує посилення фінансової автономії місцевого самоврядування з метою кращого задоволення локальних потреб населення, вирішення соціально-економічних питань визначених територій та забезпечення участі громади в управлінні місцевим бюджетом у аспекті визначення пріоритетів бюджетної політики. Необхідність такого роду автономії спричинена тим, що органи місцевого самоврядування найкраще розуміють, як саме потрібно використовувати фінансові ресурси в інтересах місцевого населення, оскільки вони є найближчими до громадян і безпосередньо звітують перед ними через легітимних представників, обраних на місцевих виборах.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985, № 994_036 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів від 01.04.2014р. №333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/333-2014-%D1%80>
3. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020р. № 807-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/807-20>
4. Бюджетний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2010, № 50-51, ст.572
5. Державний веб-портал бюджету для громадян Open Budget. Місцеві бюджети, URL: <https://openbudget.gov.ua/>
6. Золлер-Вінклер М.: Фінансова автономія — основа місцевого самоврядування. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13610>

Наукове видання
Українською, англійською та російською мовами

Матеріали ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ПОТЕНЦІЙНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ НАУКИ»

(м. Київ, 21-22 грудня 2021 року)

Підписано до видання 24.12.2021 р.